

6527

SEGÉDLET A LOVARDA MEGTARTÁSÁHOZ

Összeállította :
vitéz **BÍRÓ JÓZSEF**
m. kir. csendőrszázados, lovaglótanár.

Budapest, 1934.

886
6527

**SEGÉDLET
A
LOVARDA MEGTARTÁSÁHOZ**

Összeállította .
vitéz BIRÓ JÓZSEF
m. kir. csendőrszázados, lovaglótanár.

52

Budapest, 1934.

Kiadásért felel: **vitéz Bíró József.**

KAPISZTRÁN-NYOMDA, VÁC
Felelős üzemvezető: Farkas Károly,

ELŐSZÓ.

A közbiztonsági szolgálat a lovascsendőrt és a csendőrlóvat az átlagon felüli követelmények teljesítése elé állítja. Ennek a követelménynek a lovascsendőr csak úgy felelhet meg, ha lovas tudását állandóan ébren tartja és fejleszti, lovát pedig olyan erőállapotban és idomitottsági fokon tartja, hogy az a legnehezebb körülmények között is biztosan teljesíti lovása akaratát.

Ezt a kettős célt szolgálja az őröskön a lovardatartás, illetve a lovardai lovaglás.

Ez a kettős cél azonban csak úgy érhető el, ha a lovarda kellő hozzáértéssel és szakszerűséggel van megtartva; a lovasok pedig rendelkeznek azzal a tudással és lovas érzéssel, amely szükséges ahhoz, hogy a kapott vezényszavakat helyesen tudják végrehajtani.

Könyvemnek az a célja, hogy ennek a célnak eléréséhez útmutatást nyújtson a parancsnokoknak és a lovasoknak. Ezért igyekeztem minden a lovardai lovaglás alatt előfordulható gyakorlatot és ezek végrehajtásában előfordulható nehézséget, hibát tárgyalni, hogy mind a lovasok, mind a parancsnokok megtaláljanak benne mindent amire szükségük lehet.

A következőkben olyan lovardai szabályokat rögzíték le, melyek általánosan elfogadottak s a lovardai lovaglás alkalmával a rend és a célszerűség miatt betartandók.

Lovardában háromféle módon lovagolhatunk: osztályban, egyenkint és saját belátás szerint.

Az osztály és egyenkint lovaglás szabályait általánosságba tárgyalja könyvem.

Ha egyenkint lovaglás közben a lovasok a fal mellett haladva egymáshoz túl közel jutnak, a szabályszerű egyszerű fordulatok valamelyikével, de mindig a belső kéz felé fordítsanak el s úgy kereszenek eloszlást.

A nagykörön való lovaglásnál hasonló esetben nem kell elfordítani, hanem nagyobb kört lovagolni!

Ha a távolság nagyon nagy az egymás mögött haladó lovasok között, úgy elfordítással, vagy a sarkok lekanyarításával állítsák helyre az eloszlást.

A nagykörön való lovaglásnál hasonló esetben a kört kiszebiteni kell.

Saját belátás szerinti lovaglásnál a parnok jelölje meg melyik kézen lovagoljanak a lovasok és milyen jármódban. Pl. „Saját belátás szerint lépés, ügetés (v. vágta) munka a jobb (bal) kézen”. A lovasok azon része, aki lépésben lovagol tartson 3x-t beljebb a faltól, az ügetésben (v. vágásban) haladók a fal mellett lovagolnak.

Ha mindkét kézen van saját belátás szerinti lovaglás, akkor a „jobb kézen” haladók a fal mellett, míg a „bal kézen” haladók a faltól 3x-t beljebb lovagolnak.

I.

BEVEZETÉS

A lovardatartás célja: a lovasokat a helyes, mély ülésre és vezetésre oktatni, a lovakat szárra hozni, hajlékonyá és könnyen fordíthatóvá tenni, vagyis a pótló-idomítás alatt nyert idomítottságban megtartani.

A lovardai lovaglás $\frac{3}{4}$.—1. óránál ne tartson tovább s csupán lovaglópálcával, fegyverzet nélkül történjen.

A lovarda lovaglás alatt a parancsnok ne csak vezényeljen, hanem ellenőrizze a végrehajtást is, figyelmeztesse a lovasokat a hibákra s adja meg az utasításait a helyes segítségekre.

A legtöbb esetben a $\frac{3}{4}$.—1. óra nem lesz elég arra, hogy az összes vezényszavakat, fordulatokat a parancsnok végig vezényelje s helyesen végrehajlassa. Ezért ezt ne is tűzze ki célul.

Minden lovarda lovaglás alatt arra törekedjen, hogy elsősorban a lovasok helyesen üljenek s a lovak szárra jöjjenek. Ha ezt a két követelményt elérte, ossza be úgy a lovarda idejét, hogy a lépés,

ügetés és rövid vágta munkából is átvegyen néhány fordulatot.

Helyes a lovasok ülése, ha a felsőtestek mérsékeltlen meghúzott derékkal, puhán követik a ló mozgását, a kezek nyugodtan vezetnek, s az alsó lábszárak puhán simulnak a ló oldalához. Leggyakrabban előforduló hibák:

1. Túlhosszú kengyel csatolás, (Következménye villatülés, továbbá az is, hogy a lovas sarkait felhúzza beleáll a kengyelbe.)
2. Az alsó lábszárak előrenyujtása,
3. Kalapálás (: állandó ütögetés az alsó lábszárral :),
4. Térdek, sarkak felhúzása,
5. Túl mély kéztartás,
6. Könyökök szétnyitása,
7. Túl hosszú vagy túl rövid szarak,
8. Csikószárak kicsúsztatása s ennek következtében csak feszítőszáron való vezetés,
9. Merev derék,
10. Felhúzott vállak,
11. Egyik csípő behúzása, stb.

A lovak lejárztatása után legcélszerűbb a lovaglást nagykörön lépésmunkával kezdeni. Ez azonban ne tartson néhány percnél tovább. Főleg megindítást és megállítást kell gyakorolni mindkét kézen. Ezek után menjen át a parancsnok ügetés munkára. Ne lovagoltasson sokáig egy ütemet, hanem az egyes vonalon gyakran vezényeljen ütemváltoztatást, majd lépésben való átmenetet.

Mikor a lovak az egyenes vonalon, tehát hátulról előre engednek, száron vannak, s az átme-

neteket száron hajtják végre, menjen át újra lépésmunkába. Vezényeljen oldaljárásokat. Az oldaljárások hajlékonyabbá teszik a lovat, járását javítják, a lovast pedig az összevágó szár, comb és testsúly segítségével alkalmazására készítik.

Ügetésben „Kiskört” csak akkor vezényeljen a parancsnok, mikor a lovak az oldaljárások után hajlékonyak, könnyebben fordíthatók s már jól le vannak jártatva. Gyakran vezényeljen közben rövid ideig tartó „Pihenj!”-t.

Ügetésből fordulatokat általában rövid ügetésben vezényeljen a parancsnok, hogy azok a helyes összeszedettségben és állításban legyenek végrehajtva.

A rövidvágta célja ne az legyen, hogy a lovakat levágtázzák, bárhogy mennek is azok, hanem az, hogy a lovak mind lépésből, mind ügetésből helyesen, finom segítségekre ugorjanak be. Vágta közben is jól száron, azaz tartásban legyenek, mert csak így érhetjük el velük a könnyenfordíthatóságot, ami minden csendőrlónak elengedhetlen kelléke.

Tartás alatt azt értjük, hogy a ló egész teste legyen a lovas hatalmában, akaratának alávetve s hogy az minden pillanatban, a lovas legcsekélyebb segítségére, egész testével azonnal és készségesen vegye át a kívánt hatást. Éppen ezért ne tartsa meg a parancsnok, hogy a lovas a ló fejét lehúzza, vagyis azt, hogy a lovas csak a kezének hatásával akarja elérni, hogy a ló szárra, tartásba jöjjön. Követelje meg, hogy lovasai a szár, comb és testsúly segítségével együttes, összevágó alkalmazásával törekedjenek elérni azt, hogy lovaik tartásba jöjjenek,

mert ezzel egyúttal azt is elérik, hogy a lovak lábait jobban kimélik.

Azok a lovak ugyanis, amelyeket csak a kezek hatása kényszerít arra, hogy tartásban járjanak, időelőtt elhasználódnak, mert a kezekkel való túlzott dolgozás a lovak lábait teszi tönkre.

A helyesen szárra hozott ló magát és lovasát mind a négy lábon hordva használati idejét, élet-tartamát meghosszabbítja s ezáltal a lovascsendőrnek szolgálata alatt, hosszú éveken át hűséges barátja és társa lesz. Ezt kell minden lovascsendőrnek és parancsnoknak elérni, mert az ilyen módon lovagolt ló hosszabb ideig lesz szolgálatképes és minden körülmények között megbízható.

Minden lovadatatás alatt átveendő a következő gyakorlatok:

Könnyű ügetés: a lovak lejártatása céljából összesen 6—8 perc, mindkét kézen.

A nagykörön egyenként lovaglás közben a lovaknak szárra állítása és átengedővé tétele érdekében:

1. Lépésben megállítás, lépésben való megindulás.

2. Lépésből ügetésbe való átmenet, ügetésből rövidügetésbe, majd lépésbe való átmenet, megállítás ügetésből és rövidügetésből, majd megindulás ügetésben.

3. Egyik kézről a másikra való átmenet, „Háttra arc” vagy „Röviden hátra arc” fordulattal.

Egyenes vonalon:

4. Ügetésben ütemváltoztatások, megállítás, hátraléptetés, megindulás lépés és ügetésben.

Nagykörön:

5. Beugratás rövid ügetésből mindkét kézen.

Az egyenes vonalon:

6. Rövid vágta mindkét kézen, egyik kézről átmenet a másik kézre, „Átlóváltás”-sal.

Fentieken kívül egyik alkalommal gyakoroltassa a parancsnok pl. a jobbra és balra hajlítást, lépés és ügetésben, a „Vállat ki” és „Vállat be” végrehajtását lépésben.

Helyes beugratást a nagykörön, majd az egyenes vonalon lépésből, mindkét kézen.

Másik alkalommal pl.: hajlításokat, „Farat be” „Féloldalzás középből” és oldalzásokat.

Rövid ügetésben „Középből” „Féllovarda” és „Fordulat jobbra (balra)” végrehajtását.

Beugratás rövid ügetésből a nagykörön és az egyenes vonalon.

Harmadik alkalommal pl. hajlításokat, néhány oldaljárást lépésben.

Az „Átváltás” és „Kiskör” helyes végrehajtását lépés és ügetésben, továbbá „Sebes ügetést”.

Beugratást rövid vágta lépésből, átmenet lépésbe és az újra beugratást lépésből. Megállítást rövid vágtaból, „Háttra lépi”, „Lépést” és újra beugratást rövid vágta.

Osztályban való lovaglást s egyszerű fordulatokat osztályban.

Követelje meg a parancsnok minden alkalommal, hogy a lovasok lovagoljanak be a sarokba s azokon úgy lovagoljanak át, hogy a lovak feje befelé állítva maradjon.

Ha a parancsnok ugratni akar, akkor elég a

lovardában a minden alkalommal átveendő gyakorlatokat végrehajtatni. Célja az legyen, hogy a lovak szárra jöjjenek és jól le legyenek jártatva. Ebből a célból hosszabb ideig tartó „Rövid vágát” vezényljen. Ilyenkor elég ha a lovardai lovaglás 40—50 percig tart.

Ha a parancsnok fegyverfogásokat, kardvágásokat vagy zártrendű gyakorlatokat akar gyakoroltatni, akkor a lovardát úgy tartsa meg, mintha az ugratást akarná gyakoroltatni, hogy a lovak a fegyverfogások vagy zártrendű gyakorlatok alatt is nyugodtak legyenek.

A rendes idomításon kívül a közbiztonsági szolgálatot teljesítő lónak hozzá kell szoknia a különböző közlekedési eszközökhöz és azok zajához is. Ezért a parancsnok e téren is ragadjon meg minden alkalmat, hogy az őrs lovait autóhoz, motorkerékpárhoz, gőzhengerhez, teherautókhoz, vonatokhoz, stb. szoktassa. E célból, amikor módja van rá, lovagoljon ki alárendeltjeivel a terepe és forgalmas utakon haladva, szoktassa a lovakat a különböző közlekedési eszközökhöz és azok zajához. Ugyanakkor a terepen előforduló árkokat is másztassa, illetőleg ugrattassa és ha van alkalmas domb, úgy a fel és lefelé való másztatást is gyakoroltassa. Mind a felfelé, mind a lefelé való másztatásnál a felsőtestek jól előre veendőek. A felfelé való másztatásnál bőven szarat kell engedni, hogy a ló nyakával előre nyulhasson, míg a lefelé másztatásnál a szárákat állítani kell s meg kell engedni, hogy a lovak erősebb támaszt vegyenek és azokat lépésről-lépésre kell lefelé vezetni.

II.

LOVARDATARTÁS

A lovardát lehetőleg homokos, de nem mély talajon vagy gyepen tartjuk. Ehhez zászlókkal lehetőleg olyan négyszöget tűzzünk ki, melynek hosszúfala 50 m rövidfala 25 m. A rövid- és hosszúfalak közepeit egy-egy zászlóval jelöljük meg. Ha a lovarda tartására alkalmas hely nem a laktanya közelében van, úgy a parancsnokkal együtt lóháton lovagoljanak ki, ha a laktanya közelében van akkor a lovasok lovaikat gyalog vezessék oda. Kivonulás előtt vizsgálja át a parancsnok mind a lovasok, mind a lovak felszerelését. Különös gondot fordítson a kantározás megvizsgálására, mert a helytelen kantározás a lovakat nyugtalanítja és fölösleges fájdalmat okoz nekik. Helyes a kantározás, ha a feszítőzabla alsó ága és a ló szájaszéle állított szárák mellett 45°-os szöget zár be és az állazolánc laposan fekszik az állgödörben.

Ha a kivonulás lóháton történik, akkor a parancsnok a laktanya udvaron vezényljen:

„Lóra!”

A lovasok egymástól távol, minden alakzat nélkül üljenek szabályszerűen lóra. A lovak nyugodtan álljanak.

Ha valamelyik ló nem állna nyugodtan, úgy

annak okáról a parancsnok győződjön meg. Ilyenek lehetnek:

1. A heveder túlerős meghúzása,
2. Száraz, vagy csak egyik szár túlerős meghúzása,
3. Az állazolánc helytelen felillesztése. (Szűk. Láncszemek nem fekszenek laposan.)
4. A lovas helytelen felülése.

(A lovas nem dugja be lábfejét jól a kengyelbe, nem zárja térdét a nyereg szárnyához, lábfejével megüti a ló oldalát, bele esik a nyeregbe.)

Ezeket a hibákat a parancsnok figyelje meg, figyelmeztesse a lovaszt a hibára és oszlassa azt el.

Ha a ló most sem állna nyugodtan, úgy a lóápolóval a lóraülés közben adasson kosárból a lónak zabot. Amikor a lovas fellépett a kengyelbe, de még nem tette át jobb lábát a hátsó kápa felett, veresse meg a lóva nyakát. Majd újból szálljon le és ismétlje a lórászállást. A lovas e közben a szárazakat ne húzza meg. Olyan lovakkal, amelyek nem állanak nyugodtan, ajánlatos a lóraülést fenti módon többször gyakoroltatni.

Mikor már minden lovas lovon van, a parancsnok győződjön meg a helyes kengyelcsatlakozásról, majd vezénylje:

„Irány utánam! Kettesével sorakozó“

A lovasok lépésben zárkoznak fel kettesével a parancsnok mögé. Távköz lófaroktól-lófejig mérve 1X. Térköz — érintkezés — egy tenyéryi a kengyelek között. A lovasok takarjanak egymásra. Amikor a sorakozás megtörtént, a parancsnok:

„Lépést indulj!“

vezényszavára induljanak el a parancsnok után. A lovardához érve a parancsnok vezényeljen „Állj!“-t majd:

„Egyenkint 3 lépésre, jobbra (balra) előre, lépést indulj!“

vezényszavára lovagoljanak a lovardába és a bal-kézen megállás nélkül a fal mellett lovagoljanak tovább.

Ha a lovarda a laktanya közelében van, akkor a lovasok lovaikat a parancnok:

„X. csendőr után lépést indulj!“

vezényszavára gyalog vezessék a lovardába. A lóvezetésénél a parancsnok a szabályszerű szárlévéltelre és vezetésre ügyeljen. Nagykantárral felkantázott lovagnál a csikófék szárat akként kell levenni, hogy a csikószárazakat a feszítőszárazak közé kerülnek. Innen a csikószárazakat a baloldali feszítőszár fölött kiemeljük s úgy vesszük a jobbkezbe, hogy a jobbkez mutatóujja a két csikószár közé, míg a csikószárazak vége a jobbkez hüvelykujjára legyen akasztva. A csikószárazakat kb. 6—8 cm-re fogjuk a csattok alatt. Az ilyen módon levett csikószárazakkal a lovas, lovát — a feszítőzablaktól függetlenül — tudja vezetni.

A lovardába érve, lóháton történt kivonulás, vagy gyalog vezetett lovak mellett egyaránt, „a bal-kézen“ kell lovagolni, illetőleg vezetni.

Ha gyalog vezették a lovasok lovaikat a lovar-

dába, a parancsnok akkor, amikor kb. minden lovas a hosszúfalon van, vezényeljen:

„Fordulat balra!”

majd a lovarda közepénél:

„Állj!”

A lovasok forduljanak be lovaikkal, majd az „Állj!” vezényszóra igazodva álljanak meg. Ezután húzzák le a kengyeleket, tegyék fel a csikószárákat, állítsák lovaikat egyenesre, vagyis merőlegesen a hosszúfalra akként, hogy a hátsó lábak az első lábakra takarjanak. Álljanak lovaik baloldalára és jobbkézükkel fogják meg a csikószárákat a csattok közelében oly módon, hogy a jobbkéz mutatóujja a két csikószár közé kerüljön. A balkéz fogja a pálcát középen oly módon, hogy a pálca vízszintesen álljon.

Amikor a lovasok elkészültek és szabályszerűen állnak a lovaik mellett, a parancsnok vezényeljen:

„Lóra!”

Erre a lovasok egyszerre hajtják végre a „jobbra át” fordulatot, fogjanak sörényt, csúsztassák fel balkezüket a balszáron, vegyék balkézbe a sörényt és pálcát, a bal csikószárat vegyék a kisujj alá, a feszítőszárákat osszák meg a gyűrűsujj által, a jobb csikószár kerüljön a mutatóujj és a hüvelykujj közé. Állítsák kissé jobban a jobb csikószárat, jobblábbal egyszerre lépjenek hátra és oldalt, fogják meg jobbkézükkel a kengelysijját közvetlen a kengyel felett, tegyék bele a bal lábat sarokig a kengyelbe, fogják meg jobbkézükkel a hátsó kápát, egyszerre emelkedjenek fel a kengyelbe, zérják a jobblábat a

balhoz, majd a jobbszárnynon levő lovashoz igazodva egyszerre vegyék át a jobb lábat magasan, kifelé fordított sarokkal a hátsó kápa felett és lassan ereszkedjenek bele a nyeregbe. Ezután vegyék fel a jobb kengyelt, vegyék kézbe a feszítőszárákat s helyezkedjenek szabályszerű ülésbe. Ha a lovak elfordultak volna, állítsák újra egyenesre s igazodjanak ki a jobbszárny felé.

A lóraülésnél álljanak a lovak nyugodtan s ne induljanak el. Ha valamelyik ló nem állna nyugodtan, ugyanazon eljárást kell követni, mint az udvaron való lóraülésnél.

Ezután a parancsnok:

„A jobb (bal) kézre lépést indulj!”

vezényszavára minden lovas indítsa meg a lovát oly módon, hogy felsőtestét vegye mérsékeltén hátra, derekát húzza meg, ülepe és mindkét alsólábszára (combjá) nyomásával készítse a lovat a megindulásra. Egyidejűleg mindkét kézzel mérsékeltén engedjen, a támaszkodás azonban maradjon meg. Mivel a ló a mozgást megkezdi, a lovas felsőtestével kövesse a ló mozgását s lovát combjaival léptesse élénken előre. Ezután vezesse lovát merőlegesen a szemben levő hosszúfal felé. A fal előtt három lépéssel kezdje meg a fordulatot arra a kézre, amelyre azt a parancsnok elrendelte.

(Egyszerű fordulat)

Ehhez lovát mindkét szár segítségével vegye kissé fel, majd állítsa jobban a belső szárat, — a külső szárral mérsékeltén engedjen, — belső combját helyezze jól a hevederre, míg a külsőt a heveder mögé. Testsúlyát helyezze jobban a belső ülőcsontra.

A fordulat végrehajtásánál a belső szár végzi a fordítást, a külső szár ellentart és meghatározza a fordulat nagyságát; a belső comb a hevederen hajt előre, míg a külső comb a heveder mögött a ló farának kiesését akadályozza meg. A lovat 3 lépés félátmérőjű köríven kell fordítani.

A fordulat befejezésekor a külső szár vezesse egyenesre a lovat, a belső szár mérsékelten engedjen s a külső comb hajtson előre. A külső comb a heveder mögött marad, a testsúlyt mindkét ülőcsontra kell helyezni.

A lovak élénk lépésben, egymástól 3^x. távolságra haladjanak előre. A lovardának legalább egy ízben lépésben történt körüllovagolása után a parancsnok a lovak lejárata és a lovak merevségének feloldása céljából vezényeljen:

„Ügetést!”

„Könnyű ügetést!”

Erre a vezényszóra a lovasok a lépésben való megindulásnál ismertetett módon, de valamivel fokozottabb combsegítségekkel, lovaikat egyszerre indítsák el ügetésbe s ne várják meg, míg a ló a másik után magától megindul. Ennek ugyanis rendszerint az a következménye, hogy a 3^x. távközök megnagyobbodnak, a lovas nem lévén elkészülve a ló megindulására, felsőtestével elmarad s ugyanakkor a szárazakat is feleslegesen hátrahuzza, éppen akkor, amikor azokat mérsékelten utána kellene engedni. Ez élénkebb vérmérsékletű lovaknál azt idézi elő, hogy nem ügetésben hanem vágásban indulnak el. Az első pár ütemet tanügetésben

kell megtenni. Midőn valamennyi lovas elindult ügetésben, követelje meg a parancsnok, hogy:

1. A lovasok a 3^x. távközök pontosan tartásáért. Erről úgy győződhetnek meg a lovasok, hogy saját lovuk füle fölött nézzenek az előttük haladó ló hátsó lábaira. A 3^x. távköz akkor van meg, ha a lovas így nézve az előtte haladó ló hátsó lábát s annak csánkját is látja. Kevesebb a távköz, ha nem látja a csánkot, nagyobb, ha a lábszárazakat és a csüdöket is látja.

2. A lovasok a belső hátsó lábakra üljenek le. Ezt a parancsnok a lovak hátsó lábainak figyelmével ellenőrizheti. Az a hátsó láb, melyre a lovas ráül, erősebben meg van terhelve, tehát jobban meghajlik csüdben. Ha a lovas helytelen lábra ült le, akkor a parancsnok figyelmeztesse a lovat:

„X csendőr hamis! Ülést váltani!”

figyelmeztetéssel.

A lovas úgy győződhet meg arról, hogy helyes lábon üget-e, hogy megfigyeli a ló külső első lábát, mert akkor kell ülepét behelyezni a nyeregbe, amikor a külső első lábát a ló leteszi a földre. Ha hamisan üget, úgy csak egy ütemet kell tanügetésben leülnie s újból emelkedni, hogy a könnyű ügetés a helyes lábra történjen.

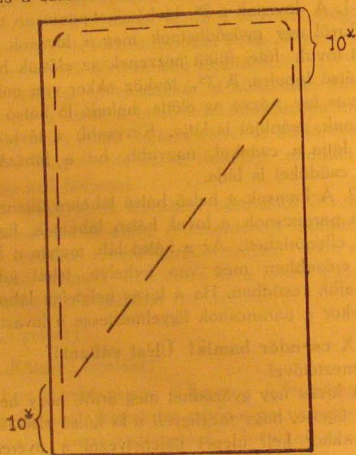
A könnyű ügetés ne tartson tovább 6—8 percenél s egyik kézről menjenek át a másik kézre a parancsnok:

„Átlóváltás!”

vezényszavára.

Az átlóváltás végrehajtásánál követelje meg a

parancsnok, hogy a váltó vonalra való fordítást az éllovas a sarok elhagyása után 10^x -re kezdje meg

1. ÁBRA.

s úgy lovagoljon a szembenlevő hosszú falra, hogy a sarok előtt 10^x -re érjen oda. (L. 1. ábrát.) A többi lovas pontosan kövesse az éllovast s a váltó vonalon is takarjanak előteseikre. A hosszúfalra érve a lovasok váltsanak ülést s állítsák át lovaikat a másik kézre. Egyenkint lovaglásnál az a lovas kezdje meg az „Átlóváltás”-t akit a rövidfal közepénél ért a vezényszó. Szembőljövő lovasok jobb kezei találkoznak.

Kb. 6—8 perc könnyű ügetés után vezényeljen a parancsnok:

„Lépést!”

Erre a vezényszóra a lovasok üljenek le tan-ügetésbe s azután vegyék fel lovaikat lépésbe. Ehhez felsőtestüket vegyék kissé hátra, alsó lábszáraikat zárják jól a ló oldalához (ne tartsák el s ne csússzanak előre az alsó lábszarak) a kezekkel hassanak hátra és felfelé a mell irányába. Mihelyt lépésbe estek a lovak, a kezek engedjenek.

A lovasok ne engedjék meg, hogy a lovak vezényszóra menjenek át lépésbe. Ha azt éreznék, hogy a ló hirtelen, a vezényszó hallatára lassítana, erőlyes combsegítségekkel hajtsák előre s csak azután vegyék fel a fenti módon.

Akkor helyes az átmenet, ha a lovak puhán mennek át lépésbe s nem maradnak el egymástól, hanem a 3^x távköz megmarad. Lépésbe való átmenet után a lovasok léptessék lovaikat élénk lépésben előre a szárakhoz, előrehajtó combnyomásokkal, vagy ha szükséges, combbütésekkel. Ez a ló érzékenységtől függ.

Mikor a parancsnok meggyőződött arról, hogy minden ló élénken lép előre a szárhoz, vezényeljen:

„Pihenj!”

A lovasok adják át a pálcát és a jobb csikószárat a balkéznek s veregessék meg (egyszerre) háromszor a lovak nyakát, engedjék a szárakat hosszúra és a pálcát tegyék a bal csizmaszárbá. A balkéz fogja a szárvégeket, míg a jobbkez a comb közepére kerüljön.

A lovasok 1—2-szer menjenek körül pihenjben a lovardában. E közben a parancsnok néhány kérdést intézhet a L. H. M. utasításból.

„Vigyázz!”

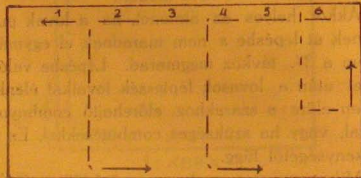
vezényszóra vegyék a lovasok a pálcát a jobbkézbe, állítsák a szárazakat s léptessék élénken a lovakat szárhoz.

„Beosztás!”

vezényszóra az éllovasról kezdve hátrafelé, fejüket befelé fordítva, számoljanak 1—6-ig.

Mikor az éllovas kb. a hosszúfal végére ér, vezényeljen a parancsnok:

„Egyenként a jobb (bal) kézen!”

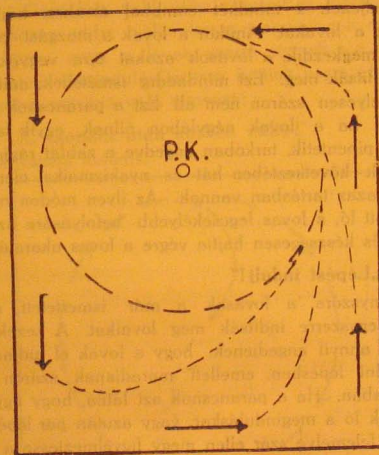
2. ÁBRA.

Minden párosszámú lovas fordítson egyszerre befelé s lovagoljon a szemben levő hosszúfal felé. (L. 2. ábrát.) Elosztást minden lovas mindig arrafelé keressen, amelyik kézen lovagol. Mikor minden lovas kiért a falra vezényeljen a parancsnok:

„Körülöttem nagykör!”

A lovasok a legrövidebb uton lovagoljanak a

nagykörre (L. 3. ábrát.) Amikor a nagykör meg van alakítva:

3. ÁBRA.

„Állj!”

vezényszóra állítsák meg lovaikat.

Ehhez vegyék a felsőtestet hátra, alsó lábszáraikat zárják jól a ló oldalához, a szárazakkal pedig hassanak (húzzanak) hátra és felfelé ismétlődő szárhúzásokkal, amíg a ló meg nem áll. A megállás után a kezekkel tartssanak mindaddig ki, amíg a lovak a szár hatásának engedve tarkóban engednek s a zablát rágni kezdik, azaz szárrajóznak.

Mihelyt ez bekövetkezik, veressék meg a lovakat

s engedjenek a kézzel. Ha a lovak a kitartó kézre, hátra akarnának lépni, a lovasok a kézzel azonnal engedjenek s mindkét combbal élénken hajtsák előre a lovakat. Amikor a lovak a mozgást előre felé megkezdik, a lovasok azokat újra vegyék fel és állítsák meg. Ezt mindaddig ismételik, amíg a ló helyesen száron nem áll. Ezt a parancsnok úgy látja, ha a lovak négylábon állnak, egyik lábat sem pihentetik, tarkóban engedve a zablát rágiák s ennek következtében hát- és nyakizmaikat elengedik, azaz tartásban vannak. Az ilyen módon megállított ló, a lovas legcsekélyebb befolyására azonnal és készségesen hajtja végre a lovas akarát.

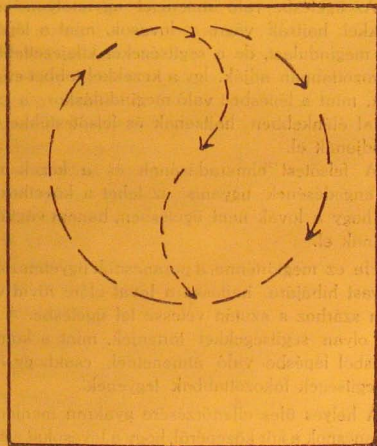
„Lépést indulj!”

vezényszóra, a lovasok a már ismertetett módon egyszerre indítsák meg lovaikat. A kezekkel csak annyit engedjenek, hogy a lovak el tudjanak indulni lépésben, emellett maradjanak száron és tartásban. Ha a parancsnok azt látná, hogy egyik-másik ló a meginduláskor, vagy azután pár lépésre fejét felemelve szár ellen megy, figyelmeztesse a lovat arra, hogy tartson ki a kézzel, (ne engedje meg, hogy a ló fejével felfelé és a szár ellen menjen) üljön le ülepére, húzza meg jól a derekát, vegye kissé hátra a felsőtestét s mindkét combbal hajtsa a lovat előre a kitartó kézhez, illetve a szárakhoz. Közben ne engedje a lovat elsietni. Mihelyt azonban a ló enged a szárhatásnak s tartásba jön, a lovas is azonnal engedjen a kézzel, kövesse felsőtestével a ló mozgását s hajtson combjaival tovább előre. A ló azonban csak akkor fog engedni, ha

többet hajt előre a lovas a combjával, mint amennyit kézzel kitart.

A lépésben való előrelovaglást és megállítást váltakozva addig gyakoroltassa a parancsnok mindkét kézen, amíg a lovak szárra jönnek s a megállítást és megindulást száron hajtják végre. Egyik kézről a másikra való átmenet:

„X. csendőr után körben válts!”
vezényszóra történik.

4. ÁBRA.

Ezt a vezényszót a megjelölt csendőr után hajtják végre a lovasok oly módon, hogy a megjelölt

lovak fordítson be a kör közepe felé, azon áthaladva fordítson a másik kézre, lovat állítsa át s vezesse ki a körre. (L. 4. ábrát.) A többi lovas ugyanott kezdje meg és hajtsa végre a fordulatot, ahol a megjelölt lovas megkezdte.

Mikor a fenti gyakorlatot a lovasok és lovak lépésben már helyesen hajtják végre, vezényeljen a parancsnok lépésből:

„Ügetést!”

Az ügetésbe való átmenetet ugyanolyan segítségekkel hajtják végre a lovasok, mint a lépésbe való megindulást, de a segítségeket kifejezettebben, határozottabban adják. Így a kezekkel többet engedjenek, mint a lépésben való meginduláskor, a combokkal élénkebben hajtának és felsőtestükkel ne maradjanak el.

A felsőtest elmaradásának és a kezek nem elég engedésének ugyanis az lehet a következménye, hogy a lovak nem ügetésben, hanem vágásban indulnak el.

Ha ez megtörténne, a parancsnok figyelmeztesse a lovasat hibájára, hajtassa a lovat előre rövid vágásban szárhoz s azután vétesse fel ügetésbe. A felvétel olyan segítségekkel történjék, mint a könnyű ügetésből lépésbe való átmenetnél, csak hogy itt a szársegítségek fokozottabbak legyenek.

A helyes ülés ellenőrzésére gyakran menjen ki a parancsnok a kör középeről, hogy a lovasokat előlről és hátulról is megfigyelhesse. Igen gyakran előszokott ugyanis fordulni az a hiba, hogy az ülésben elferdülve, egyik-másik csipőt behúzzák a lovasok.

Ezt semmiesetre se tűrje meg a parancsnok, mert ez helytelen súlyelosztást okoz, amellett, hogy a térdét, sarkát is felhúzza azon az oldalon a lovas.

Az ügetésbe való átmenetnél a parancsnok figyeljen meg minden lovat s lovasat abból a szempontból, hogy a lovak száron maradjanak, a tartást ne adják fel, ne menjenek szár ellen (fejükkel ne menjenek felfelé s ne húzzák a szárát előre) vagy ennek ellenkezője ne következék be, azaz a lovak szár mögé ne menjenek.

Ha a parancsnok azt tapasztalná, hogy egyik-másik ló szár ellen megy, ugyanazokat a figyelmeztetőket adja, mint a lépésben való megindulásnál. Ha pedig valamelyik ló szár mögé menne, akkor a parancsnok figyelmeztesse a lovasat arra, hogy kezeivel többet engedjen s lovat élénk combsegítségekkel hajtja előre szárhoz,

Az ügetés üteme legyen élénk, lendületes, s a lovak száron, jó tartásban menjenek előre. Ügetésben is gyakran változtasson ütemet a parancsnok, amivel szintén elősegíti azt, hogy a lovak helyes befolyás mellett szárra jöjjenek. Az ütem rövidítésére vezényeljen:

„Rövidítsd az ütemet!” (vagy)

„Rövid ügetést!” (félviassa-tartás).

A lovasok úgy hajtják végre a felvételt, mint azt a megállásnál tették, azzal a különbséggel, hogy csak addig húzzanak hátra és felfelé a szárakkal, amíg a lovak a kívánt ütemet fel vették, illetve rövidítették. Mihelyt ez bekövetkezett, azonnal engedjenek a kezekkel, a combokkal hajtának előre és

a felsőtesttel kövessék a ló mozgását. A rövid ügetés csak addig tarsson, amíg a lovak rövid ügetésben lendületesen mennek előre. Mihelyt a lendületet elvesztették s dőcögésbe mennek át, a parancsnok megint vezényeljen:

„Ügetést!”

Erre a lovasok élénken lovagolják előre lovaikat, amellet azonban ne rohanjanak el, hanem tarlassák meg az ügetés ütemét. (200 m percenként). Legyen határozott különbség az ügetés és a rövid ügetés között.

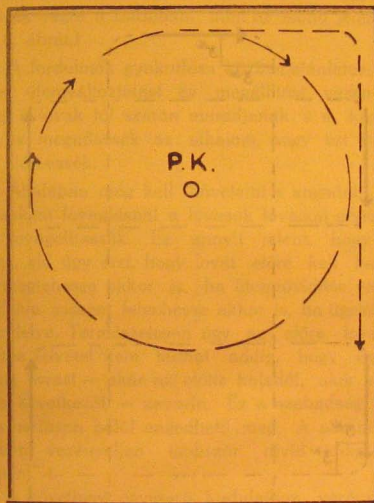
Ezt a két vezényszót rövid időközökben többször ismételve a parancsnok, hogy a lovak jól átengedjenek és az átmeneteket puhán hajtsák végre. Ha a lovak már jól száron vannak és készségesen mennek előre, (ami helyes befolyás mellett belovagolt lónál kb. 10–12 percen belül elérhető), vezényeljen a parancsnok:

„X. csendő után minden második egyenest!”

A lovasok a megjelölt lovas után lovaikat úgy vezessék egyenest, hogy a rövidfal közepénél már a falra lovagoljanak és lovaikat jól vezessék be a sarokba. (L. 5. ábrát) Ehhez a belső szárral állítsák jobban befelé a lovakat, tegyék a belső combot jól a hevederre, külső szárral vezessék lovaikat a falra annélkül, hogy a ló fejét kifelé húznák. A külső comb maradjon érzésben a heveder mögött.

Mikor már minden lovas egyenest lovagol s az eloszlás helyreállt, a parancsnok vezényeljen egyszerű fordulatokat. Ezeknek célja: a fordulatok helyes végrehajtása és a lovak fordíthatóságának

lokozása. A fordulatokat általában lépésben és rövid ügetésben vezényelje, mert azok helyes végre-

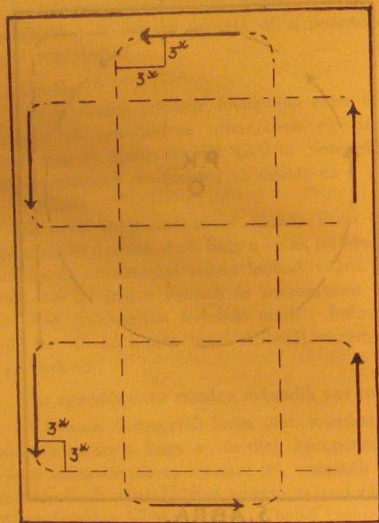
5. ÁBRA.

hajtása nagyobbfokú összeszedettségét kíván meg a lovaktól. Ezek lehetnek:

„Fordulat jobbra (balra)!”

Ehhez a lovasok lovaikat vegyék fel (szedjék össze) jobban, fektessék jól a belső combot a hevederre, a külső combot a heveder mögé, üljenek le

jobbán a belső ülőcsontra, belső szárral állítsák
jobbán befelé a lovakat s vezessék őket befelé, a

6. ÁBRA.

külső szárral tartsanak ellen s ezzel határozzák meg a fordulat nagyságát. A lovak olyan köríven mozognak, melynek fél átmérője 3 lépés. Amint a fordítást befejezték s kb. merőlegesen vannak a szemben levő falra, hassanak a külső szárakkal erősebben, engedjenek a belső szárakon s vezessék lovaikat

egyenest. Kb. 3 x-el a szemben levő fal előtt, külön vezényszó nélkül ugyanarra a kézre ugyanúgy hajtsák végre a fordulatot, mint az előbb jeleztetett. (L. 6. ábrát.)

A fordulatok gyakorlása közben ajánlatos, többször ütemváltoztatást és megállítást vezényelni, hogy a lovak jól száron maradjanak s a lovasoknak is megadassék az alkalom, hogy ezt lovaikkal elérhessék.

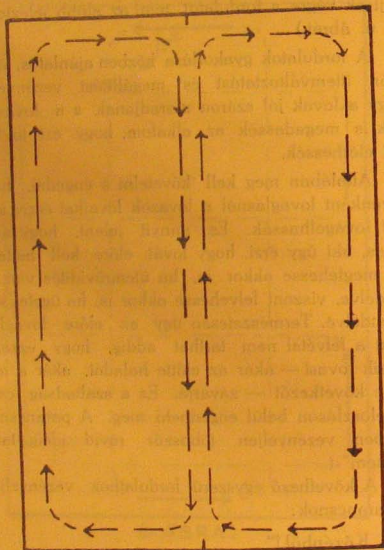
Általában meg kell követelni s engedni, hogy egyenként lovaglásnál a lovasok lovaikat érzés szerint lovagolhassák. Ez annyit jelent, hogy az a lovas, aki úgy érzi, hogy lovát előre kell hajtani, ezt megtehesse akkor is, ha ütemrövidítés van elrendelve, viszont felvehesse akkor is, ha ügetés van elrendelve. Természetesen úgy az előre lovaglás, mint a felvétel nem tarthat addig, hogy ezzel a másik lovast — akár az előtte haladót, akár a mögötte következőt — zavarja. Ez a szabadság csak az eloszlásnál belül engedhető meg. A parancsnok közben vezényeljen többször rövid ideig tartó „Pihenj”-t.

A követhető egyszerű fordulathoz vezényeljen a parancsnok:

„Középből!”

Ezt a fordulatot az a lovas kezdje meg mindkét rövidfalon, akit a vezényszó a sarokban vagy előtte ér. Aki már a sarkon túl van, az lovagoljon egyenest tovább a következő rövidfalig, mert már nincs ideje ahhoz, hogy a lovát a fordulat helyes végrehajtásához előkészíthesse. Az a lovas, akit a

sarok előtt vagy a sarokban ért a vezényszó, készítse elő lovát a fordulatra azzal, hogy azt jobban

7. ÁBRA.

felveszi, s a rövidfal közepe előtt 3 lépéssel kezdje meg a fordulatot a belső kéz felé a már ismertelt segítségekkel. A fordulat befejezése után lovagoljon merőlegesen a szemben levő rövidfalra. Szembejövő lovasok külső kezei találkoznakak.

Az egymás mögött haladó lovasok takarjanak egymásra. Ha valamelyik ló a szembejövő lőtől félne, úgy utasítsa a parancsnok a lovat, hogy állítsa jobban befelé a lovat (tehát ellenkező oldalra, mint amelyik oldalon a szembejövő ló elhalad) és élénken előre hajló combokkal és jól hátravett felsőtesttel nyomja előre a lovat. Az elhaladás után veresse meg a lovat. A szemben levő rövidfal előtt 3 lépéssel a lovas újból vegye fel a lovat, hajtsa végre a fordulatot a belső kéz felé s azután lovagoljon egyenesen körül a lovardában. (L. 7. ábrát.) Ezután vezényeljen a parancsnok újra:

„Ügetést!”

A lovasok legalább egyszer lovagoljanak körül a lovardában ezután újra:

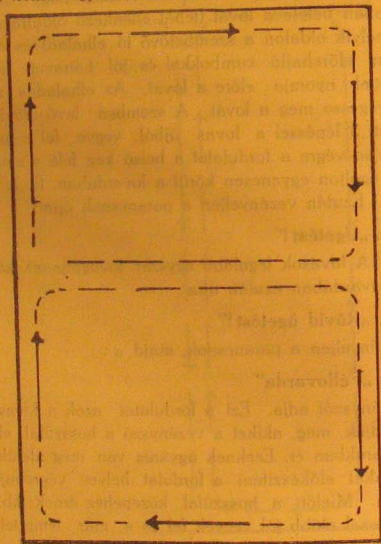
„Rövid ügetést!”

vezényeljen a parancsnok, majd a:

„Féllovarda”

vezényszót adja. Ezt a fordulatot azok a lovasok kezdjék meg, akiket a vezényszó a hosszúfal előtt a sarokban ér. Ezeknek ugyanis van még idejük a lovakat előkészíteni a fordulat helyes végrehajtására. Mielőtt a hosszúfal közepéhez érnek, kb. 3 lépéssel előbb jól vegyék fel és a már ismertelt módon fordítsák lovaikat a szemben levő hosszúfal közepe felé, s azután lovagoljanak egyenes vonalon a kitűzött zászló felé. Szembejövő lovasok külső kezei találkoznak. 3 lépéssel a hosszúfal közepe előtt a lovakat újból fel kell venni s ugyanarra a kézre fordítani, amelyik kézre addig

lovagoltak. (L. 8. ábrát.) A lovasok a féllovardát csak egyszer lovagolják s azután vezényszó bevárása nélkül egyenest tovább lovagolnak.

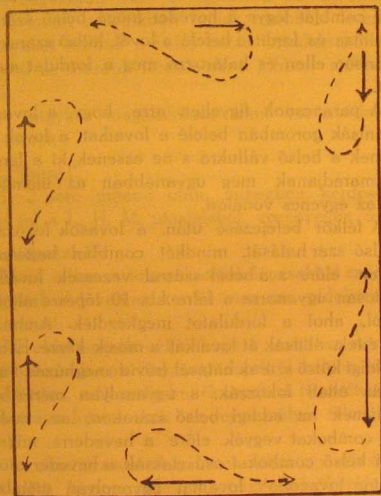
8. ÁBRA.

Amikor már minden lovas egyenest lovagol, vezényeljen a parancsnok:

„Átváltás!”

Ezt a fordulatot minden lovas a ló előkészítése

után, — ami hasonló módon történik, mint a többi egyszerű fordulathoz, — ott kezdje meg, ahol a vezényszó éri. (L. 9. ábrát.) Kivételt képeznek azok

9. ÁBRA.

a lovasok, akiket úgy ér a vezényszó (közvetlenül a sarok után) hogy nem tudnak ugyanarra a falra visszaérni, ahol őket a vezényszó érte. Ezek mindaddig (kb. 10 lépést) előre lovagolnak, amíg elegendő helyük támad a fordulat szabályos végrehajtá-

sához. Az „Átváltás” vezényszóra minden lovas lovagoljon egy fél kiskörhöz.

Ehhez üljön le jobban a belső ülőcsontjára, belső combbal a heveder en hajtsa előre a lovát, külső combját tegye a heveder mögé, belső szárakkal állítsa és fordítsa befelé a lovát, külső szárakkal jól tartson ellen és határozza meg a fordulat nagyságát.

A parancsnok figyeljen arra, hogy a lovasok ne rántsák gorbombán befelé a lovaikat, a lovak ne düljenek a belső vállukra s ne essenek ki a farukkal, maradjanak meg ugyanabban az ütemben, mint az egyenes vonalon.

A félkör befejezése után, a lovasok fokozzák a külső szárhatását, mindkét combbal hajtsanak élénken előre s a belső szárral vezessék lovaikat rézsutosan ugyanarra a falra kb. 10 lépésre attól a ponttól, ahol a fordulatot megkezdték. Amint a falra értek, állítsák át lovaikat a másik kézre. Ehhez az eddigi külső szárak hatását (rövid meghúzás vagy kitarítás által) fokozzák, s ugyanolyan mértékben envedjenek az eddigi belső száron; az eddigi külső combokat vegyék előre a hevederre, míg az eddigi belső combokat csúsztassák a heveder mögé s azután lovagolják lovaikat ugyanolyan ütemben tovább az ellenkező kézre.

Ezután a parancsnok álljon fel közel a lovarda egyik rövidfalához s vezényeljen:

„Körülöttem nagykör!”

Erre a vezényszóra a lovasok a legrövidebb úton — anélkül, hogy az ellenkező kéz felé fordítanának — forduljanak a nagykörre.

Sohase tűrje meg a parancsnok, hogy lovasai bármilyen vezényszó közben ellenkező kézre fordítva keressenek eloszlást, mint amelyik kézen lovagoltak.

A nagykörön való lovaglásnak az az előnye, hogy a lovak bordáikban hajlékonyabbak lesznek, testsúlyukat jobban a belső hátsó lábukon hordják s ezáltal az élesebb fordulatokra jobban előkészítetnek.

A nagykör megalakítása után vezényeljen a parancsnok:

„Pihenj!”

1—2 perc pihenő után, miközben kérdéseket adhat fel a L. H. M. utasításból, vezényeljen újra:

„Vigyázz!”

Majd mikor a lovasok élénk lépésekkel szérhoz lovagolták a lovaikat, kezdje meg az oldaljárások gyakorlását.

Az oldaljárások célja, hogy a lovas az egyidejűleg ható szár- és combsegítségekről helyes fogalmat nyerjen, a ló pedig hajlékonyabbá tétessék, vállszabadsága fokoztassék és egyensúlya tökéletessék.

Az oldaljárásoknál a lovak lábai ugyanis nemcsak előre hanem oldalt is lépnek, az ízületek mozgása szabadabbá válik és így a lovak járása is szabadabb, tértnyerőbb lesz.

(Oldaljárások, hajlítások.)

Az oldaljárások előtt a parancsnok vezényeljen „Vigyázz”-t, majd hajlításokat. Először mindig arra az oldalra vezényelje a hajlítást, amelyiken az oldaljárást akarja végrehajtatni. E célból rendelje el,

hogy a lovasok a feszítőszárakon tolják előre a tolócsukrot s csak a csikószárakon vezessék a lovakat. Ezután vezényeljen:

„Fokozd a lőfej-állítást jobbra (balra)!”

Ehhez a lovas a belső combját tegye jól a hevederre, a külsőt a heveder mögé és mindkettővel hajtsa előre. A belső szárral állítsa jobban a ló fejét arra az oldalra, amelyikre a hajlítás el van rendelve, külső szárral tartson jól ellen, hogy a ló ne a nyakát hajlítsa, hanem csak a fejét állítsa tarkóból jobban a hajlítás oldala felé. Derekat húzza jól meg s mindkét szárral — a belsővel erősebben — addig tartson ki, (húzzon kissé hátra) amíg a ló a hajlításnak enged.

Ezt úgy veszi észre a lovas, hogy a ló sörényéle a hajlítás oldala felé billen, s a ló a belső száron engedve a zablát rágni kezdi. Ebben a pillanatban szűnjön meg a szárhatás. A hajlítás csak akkor lesz eredményes, ha a kéz nem tart többet vissza, mint amennyit a combok előre hajtának. A lónak hajlítás közben sem szabad visszatartani, hanem abban az ütemben kell tovább előre menni, amelyben a hajlítás előtt ment.

A hajlítások célszerű előgyakorlatai az oldaljárásoknak és azoknak mintegy bevezetésére szolgálnak. Így pl. ha a parancsnok jobb kézen lovagoltatott s „Vállat ki” akar vezényelni, előzőleg „Fokozd a ló fejállítást balra” vezényszóval rendeljen el balra hajlítást.

Ezt a lovasok a már ismertetett módon hajtásák végre. A „Vállat ki” előtt nem szükséges „Vissza-

kozz”-t vezényelni, hanem mindjárt „Vállat ki!” lehet vezényelni.

A lovasoknak csak a külső szárok hatását kell fokozniuk és a belső ülőcontra kell jobban leülniök, hogy a lovak vállát kivezessék.

A „Vállat be” végrehajtásánál a hajlítás ugyanilyen módon történik, csak a combok és a szárok munkája cserélődik.

A hajlítások befejezése után, amit állóhelyben, lépés és ügetésben vezényelhet a parancsnok, rendelje el újra a feszítőszárak kézbevételét, majd kezdje meg az oldaljárások vezénylését. Vezényeljen:

„Vállat ki!”

Erre a vezényszóra a lovasok állítsák lovaikat az ellenkező kézre.

Ehhez az eddigi külső szárokat helyezték fokozatosan, erősebben hatásba, az eddigi belső szákkal pedig ugyanakkor s ugyanannyit engedjenek. Ezt úgy érik el, hogy kezeiket a belső csipő felé kissé eltolják. Az eddigi külső heveder mögött levő combot tegyék előre a hevederre, míg az eddigi belső hevederen levő combot csúszassák hátra a heveder mögé. *Lovaglásnál ugyanis mindig* azt a kezét nevezzük belsőnek, amelyik oldalra a ló állítva van. Az új belső comb nyomjon a hevederen előre és odalt a külső láb irányába, az új külső (a kör-közepe felé eső) comb pedig a heveder mögött hajtsa előre. Az új belső szár vezesse ki a ló elejét kb. $\frac{1}{2}$ —1 lépésnyire a körről, az új külső szár jól tartson ellen, s ha szükséges, hátra és felé ható szárhúzásokkal vegyen fel (húzzon hátra),

hogy a ló ne csak a nyakával legyen kivezelve, hanem a vállát is vigye ki.

A helyes oldaljárásnál („Vállat ki”-nél) a ló

10. ÁBRA.

belső (kör külső oldala felé eső) hátsó lábával a külső első (a kör közepe felé eső) láb patanyomába előre és oldalt lép. (L. 10. ábrát) Tehát a farával

nem törekszik s nem jön befelé a kör közepe felé. A ló a kör külső oldala felé van hajlítva oly módon, hogy a hátsó lábak a körön lépdelnek, míg az első lábak $1/2$ lépésre a körtől kifelé mozognak. A végrehajtás ne tartson tovább, mint 10–15 lépést. Utána vezényeljen a parancsnok:

„Egyenest!”

A lovasok a külső szarak fokozottabb hatásba vételével (amit a kezeknek a kör külső oldala felé való eltolásával érnek el) vezessék a ló elejét befelé a körre, ugyanakkor engedjenek a belső szárazon, cseréljék a combok helyzetét és lovaikat lovagolják élénk lépésben előre.

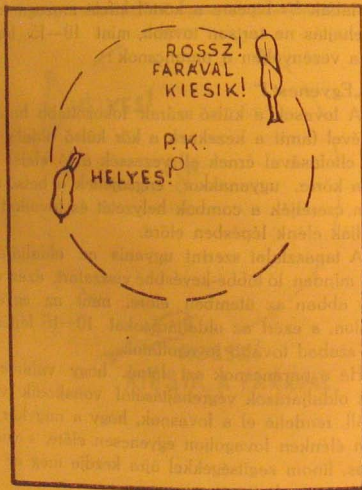
A tapasztalat szerint ugyanis az oldaljárások alatt minden ló többé-kevésbé visszatart, azaz nem megy abban az ütemben előre, mint az egyenes vonalon, s ezért az oldaljárásokat 10–15 lépésnél nem szabad tovább lovagoltatni.

Ha a parancsnok azt látná, hogy valamelyik ló az oldaljárások végrehajtásától vonakodik vagy megáll, rendelje el a lovasnak, hogy a nagykör vonalán élénken lovagoljon egyenesen előre, s azután óvatos, finom segítségekkel újra kezdje meg az oldaljárás végrehajtását.

Az oldaljárások után mindig ajánlatos rövid ideig tartó ügetést beiktatni, s nem egymásután végrehajtani az összes oldaljárásokat. A közbeiktatott ügetéssel ugyanis a lovak visszanyerik az oldaljárás alatt többé-kevésbé elvesztett lendületet, — előre menési kedvet. Az ilyen ügetés azonban ne tartson tovább mint fél — vagy egész kört. Utána vezényeljen a parancsnok „Lépést”, majd a ló az új kör

„Vállat be!”

A lovasok vegyék fel jobban lovaikat (szedjék össze), majd a belső száraz erősebb hatásba helyez-

11. ÁBRA.

lyezésével (amit a kezeknek a külső csípő felé való eltolásával érnek el) vezessék a lovak elejét $\frac{1}{2}$ –1 lépést a körről befelé. Amint ez megtörtént, a belső combok nyomjanak előre és oldalt a külső első láb irányába. A külső száraz tartsanak jól ellen, s ha szükséges, vegyenek fel, hogy a ló az egész elejét, s ne csak a nyakával jöjjön befelé, a kör kö-

zepe felé. A külső combok hajtsanak élénken előre, hogy a lovak megmaradjanak abban az ütemben, amelyben az egyenes vonalon haladtak.

Ha valamely ló visszataratana, lovása a nagykör vonalán egyenesre állított lóval élénken lovagoljon előre, míg a lóva szárra jön, s azután óvatos, finom segítségekkel kezdje meg újból a „Vállat be” végrehajtását.

Akkor helyes a „Vállat be” végrehajtása, ha a lovak a hátsó lábakkal a körön maradnak, arról kifelé le nem térnek, a belső hátsó lábakkal pedig előre és oldalt lépnek a külső első láb patanyomába. (L. 11. ábrát.)

Ez a gyakorlat se tartson tovább 10–15^x.nél.

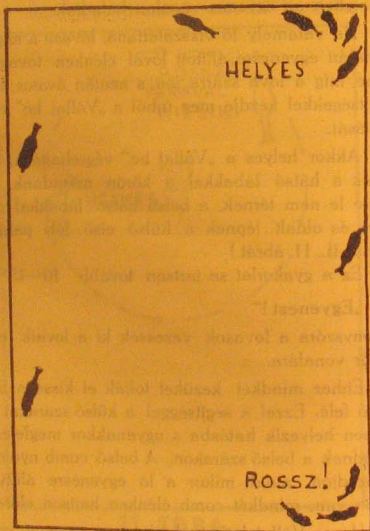
„Egyenest!”

vezényszóra a lovasok vezessék ki a lovaik elejét a kör vonalára.

Ehhez mindkét kezüket tolják el kissé a belső csípő felé. Ezzel a segítséggel a külső szárazakat erősebben helyezik hatásba s ugyanakkor megfelelően engednek a belső szárazakon. A belső comb nyomása fokozódjon, majd mikor a ló egyenesre állítva a körön van, mindkét comb élénken hajtsa előre.

Ha a „Vállat be” gyakorlatot az egyenes vonalon hajtja végre, a saroknál a lovasok a külső száraz fokozottabb hatásba helyezésével kényszerítik a lovak elejét rövidebb lépésekre, ugyanakkor pedig a belső combok léptessék a ló hátulját élénkebben előre. Az ilyen módon végrehajtott „Vállat be”-nél a ló a farával mintegy kitörli a sarkot s az

egyenes vonalon mindjárt „Vállat be” helyzetben vezethető tovább. (L. 12. ábrát.)

12. ÁBRA.

„Vállat ki” és „Vállat be” gyakorlatot mindkét kézen gyakorolni kell. Egyik kézről a másikra a

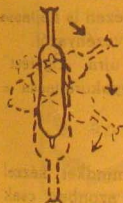
„Hátra arc” (Löközepe körüli fordulat) vezényszóra lehet átmenni. Ezt a fordulatot a parancsnok csak állóhelyben vagy lépésben rendelheti el.

Ehhez a lovasok, ha lépésben vannak, a már ismertetett módon fél-visszatartással szedjék jól össze a lovakat, testsúlyukat helyezték jól a *belső ülőcsontra*, a *belső combot* tegyék jól a *heveder mögé*, a *külső combot* a *hevederre*. Kezeit el a *külső csipő felé és hátra*, ezáltal fordítsák a lovak elejét befelé a *belső szárakkal*, a *külső szárakkal* pedig tartsanak jól ellen. A *belső comb* a *heveder mögött* léptesse a *ló hátulját* ugyanannyit kifelé, mint amennyit a *szárak befelé* vezetnek a *ló elején*, a *külső comb* legyen jól a *hevederen* és ha a *ló hátra akarna lépni*, hajtja előre.

A 180 fokos fordulat befejezése után a *combok* maradjanak a *helyükön*, a *külső comb* a *külső szárral* együtt *tarlison* jól ellen, majd a *szárakkal* állítsák át a lovakat a *másik kézre*.

Ha lépésből vezényelnek *hátra arcot*, induljanak el lépésben, ha *állóhelyből*, úgy maradjanak állva, s állítsák egyenesre és *szárra* a lovakat.

Ha a parancsnok *állóhelyből* vezényel „Hátra arc”-ot a lovasok hozzák előbb lovaikat mindkét comb egyforma erős nyomásával kissé előre mozgásba, s csak azután kezdjék meg a fordulatot.

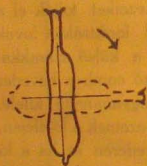

13. ÁBRA.

A „Hátra arc” végrehajtása akkor helyes, ha a lovak a *heveder körül* fordulnak meg és *nem lépnek hátra*. (L. 13. ábrát.)

A „Jobbra át” és „Balra át”! ugyanolyan segítségekkel hajtandó végre, mint a „Hátra arc”, azzal a különbséggel, hogy ezeknél a

lovakok csupán 90 fokos fordulatot hajtanak végre. (L. 14. ábrát.) Ha a fordulat lépésből volt vezényelve tovább mennek lépésben, ha állóhelyből, akkor a fordulat befejezése után állva maradnak.

14. ABRA.

A „Hátra arc” végrehajtása után a lovak lendületbe hozása végett vezényeljen a parancsnok „Ügetést”. Egyszer lovgoljanak körül a körön, majd vezényeljen „Rövid ügetést” s egy félkör után pedig újra „Ügetést”, majd 8—10 lépésnyi élénk ügetés után „Lépést”.

Ha a „Hátra arc”, „Jobbra (Balra) át” fordulatokat, „Vállat ki” oldaljárást a falon, vagyis az egyenes vonalon akarja gyakoroltatni a parancsnok, akkor előbb vezényeljen:

„Három lépést a faltól beljebb tartani”

mire a lovasok három lépést betartanak.

Ezután a parancsnok a másik kézen is hajtassa végre a „Vállat ki” és „Vállat be” vezényszót.

Ennek végeztével vezényeljen újra „Ügetést” majd „Lépést”. Ugyancsak a körön gyakoroltassa a

„Farat be”

végrehajtását.

Erre a vezényszóra a lovasok mindkét kézzel hassenak kissé a külső csipő felé, azonban csak annyira, hogy ezzel a löfej befelé állítását biztosítsák. A külső szárakkal tartásnak ki. A külső combok a heveder mögött tértítsék a ló farát befelé annyira, hogy a külső hátsó lábak a belső első

lábak patányomába lépjenek. A belső combok a hevederen léptessék a lovat élenken előre és akadályozzák meg a farának tulságos befelé állítását.

15. ABRA.

E célból ha szükséges, a belső combot vegyék pillanatnyilag kissé a heveder mögé.

Ha a parancsnok egyenes vonalon gyakoroltatja

a „Farat be” vezényszó végrehajtását, a lovasok a szögleteken úgy lovagoljanak át, hogy a lovak eleje élénkebben lépdeljen mint a hátulja, vagyis a ló eleje maradjon meg az ütemben, míg a hátulja mindaddig rövidebb lépésekkel haladjon, amíg a ló eleje a szögleteken át nem jutott. (L. 15. ábrát.)

Ehhez a belső combok kissé a heveder mögé véve tartsanak ellen. A külső combok maradjanak a heveder mögött s mihelyt a lovak eleje a szögleteken túljutott, készítsék a lovakat újra az oldalt lépdelésre, ugyanakkor a belső combok a hevederre előre csúszva léptessenek előre.

A „Farat be” gyakorlása 15—20 lépésnél ne tartson tovább.

„Egyenest!”

vezényszóra a lovasok a belső száraz hatását csökkentik, szüntessék meg a külső combok nyomását, a belső comb pedig ugyanakkor kissé a heveder mögé csúszva léptesse kifelé a ló farát a körre. A parancsnok a „Farat be” végrehajtása után is vezényeljen „Ügetést”, a lovasok legalább félkört lovagoljanak élénk ütemben előre, azután a parancsnok újra „Lépést” vezényelhet.

A „Farat be” végrehajtása a másik kézen ugyanilyen segítségekkel történik.

Fenti oldaljárások végeztével vezényeljen a parancsnok újra:

„X. csendőr után minden második lovas egyenest!”

Ezt a vezényszót lépésből vagy ügetésből adhatja.

Mikor a lovasok, lovaikat az egyenes vonalra vezették s az elosztás helyreállt, ha lépésben voltak, vezényeljen a parancsnok:

„Ügetést!”

Követelje meg, hogy a lovasok élénk ütemben de nem elrohanva — lovagolják lovaikat előre, majd mikor meggyőződött arról, hogy ezt minden lovas teljesítette, vezényeljen:

„Rövid ügetést!”

majd:

„Kiskör!”

Ezt a vezényszót minden lovas egyszerre és ott hajtja végre, ahol a vezényszó éri. Csak így kerülhető el az, hogy a lovasok egymást a kiskör végrehajtásakor zavarják.

A kiskört minden lovas a ló idomíttoltsága és a lovas ügyessége szerinti nagyságúra lovagolja. Minden lovas csak egy kiskört hajtson végre s azután lovagoljon megint egyenes vonalon tovább. (L. 16. ábra.)

A „Kiskör” lovaglásához a lovasok „Félviszszalartás”-sal vegyék fel lovaikat. Állítsák jobban befelé, amit a kezeknek a külső csipő felé való eltolásával érnek el, ugyanakkor a külső szárazakkal tartsanak jól ellen s határozzák meg a „Kiskör” nagyságát. A belső combokat fektessék jól a hevederre, üljenek le jól a belső ülőcsontra, a külső combokat helyezték a heveder mögé, a belső combokkal hajtson élénken előre. A lovasok maradjanak meg abban az ütemben, amelyben az egyenes vonalon lovagoltak,

Legtöbb ló a „Kiskör” végrehajtásakor a lovas helytelen befolyása következtében visszatart, befelé dől a belső vállára, s farával kiesik. Ezek a hibák

16. ÁBRA.

rendszerint akkor fordulnak elő, ha a lovas nem készítette elő a lovat a fordulatra, hanem a vezény-

szó elhangzása után a szárakkal hirtelen befordítja, (berántja) s combjait nem helyesen, vagy egyáltalán nem használja. (L. 16. ábrát.)

A kiskör végrehajtása akkor helyes, ha a lovak a mértékhez mérten vannak hajlítva, ezenkívül ütemben maradnak, száron s tartásban vannak.

A „Kiskör” végrehajtása közben a paráncsnok minden lovast tartson szemmel, vagy ha erre nem képes, úgy az ellenőrzés céljából a lovasoknak egyenként vezényeljen „Kiskör”-t rövid ütemben a következő vezényszóval:

„X csendör! Kiskör!”

Igy módja van minden lovast külön-külön megfigyelni.

Követelje meg, hogy a „Kiskör”-t minden lovas határozott előre lovaglással lovagolja. Az előrehajlást a belső comb eszközli. Fokozza a löfejállítást befelé, mert csak így tudja megakadályozni, hogy a ló az elejével ne törjön a kör közepe felé, (ne düljön a belső vállára), tegye külső combját jól a heveder mögé, s tartson ellen a külső szárakkal.

Ha valamelyik ló nem enged a belső szárnak, azon megmerevedik s a belső vállára dől (aminek rendszerint az az oka, hogy a külső hátsó lábával nem lép a szárhoz és nincsen vonalon) a paráncsnok rendelje el a lovasnak, hogy állítsa lovát kiéle, cserélje combjait, s az új belső combbal hajtsa élénken előre.

Mikor a lovas élénken előrehajtott az új belső combbal, az új külső szárral ismételtelen vegyen fel, s amikor a ló ennek a többszöri szelőd szárhúzásnak engedni kezd, akkor lassan állítsa át a lovat

újra a helyes kézre. Ezalatt azonban az ellenkező combbal a heveder mögött hajtson élénken előre. Ezután csúsztassa belső combját megint előre a hevederre, s ezzel is hajtson előre.

Ezeknek a segítségeknek a helyes érzésszerű alkalmazásával érheti el a lovas azt, hogy a lóva nem dül a belső vállára, nem esik ki a farával, hanem a körre hajlítva hajtja végre a „Kiskört”.

Amikor a lovasok a „Kiskör” végrehajtása közben újra a falhoz közelednek, a külső szárákkal tartásnak jól ellen, ezzel egyidejűleg engedjenek a belső szárákon s anélkül, hogy a lovak fejét kihúznák, vezessék a lovakat az egyenes vonalra. A belső comb maradjon jól érzésben a hevederen.

A „Kiskör”-t minden lovas csak egyszer hajtja végre, ha a többszöri végrehajtást külön el nem rendelték.

A kiskör után:

„Ügetést!”

vezényeljen a parancsnok, majd 8—10 m előre lovaglás után:

„Állj!”

Akkor, amikor minden ló száron, egyenesre állítva négy lábon áll, s a zablát rágja, a parancsnok:

„Hátra lépj!”

vezényszót adja.

A végrehajtáshoz a lovasok vegyék felsőtestüket mérsékeltén hátra, zárják jól mindkét combjukat a ló oldalához, s mindkét kézzel húzzanak hátra és felfelé. Amint a ló a hátrafelé mozgást

megkezdí, engedjenek a kezekkel, majd ismételjék a szárák hátrahúzását mindaddig, amíg hátra kell léptetniök.

Ha a ló a farával valamelyik oldal felé ki akar na lépni, nem akarna az egyenes vonalon hátralepni, akkor a lovasok ugyanazon oldali szár- és combsegítségekkel készítsék a lovat arra, hogy a vonalon lépjen hátra.

Ha pedig valamelyik ló nem akarna hátralepni, akkor a lovas léptesse lovát előre, ehhez engedjen a kézzel, s amikor a ló az előremozgást megkezdí, húzzon a szárákkal hátra és felfelé, felsőtestét pedig vegye jól hátra. Ha a ló erre a segítségre a hátrafelé mozgást megkezdí, azonnal engedjen a szár, majd ezt újra ismételje, vagyis a lovas ismétlődő szárhúzásokkal lépésről-lépésre léptesse lovát hátrafelé.

Ha a lovak közül egyik-másik a szár hatására hátrafelé elsietne, vagyis elszaladna a szártól, akkor ez a lovas léptesse lovát élénken előrehajtó combsegítséggel előre, s újra ismételje a hátra léptetést, de azonnal engedjen a kézzel, amint a ló megkezdí a hátrafelé mozgást. Felsőtestét fokozottabban vegye hátra, hogy, — ha a ló újra el akarna hátra lépni, — előre tudja nyomonni.

A „Hátra lépj” akkor van helyesen végrehajtva, ha a ló száron, tartásban maradvá, lépésről-lépésre a vonalon lép hátra. Ez annyit tesz, hogy olyan ütemben megy hátra, amilyenben a lovas akarja, s a lovasnak bármely pillanatban módjában van a hátrafelé mozgást megszüntetni, s az előre mozgást megkezdí. A ló a vonalon lépjen hátra,

s ne térjen ki se jobbra, se balra a farával, hanem a csánkjaiban meghajlítva lépjen hátrafelé.

A hátramozgás 5–6 lépésnél ne tartson tovább, (azonban a lovardatartás során megismételhető), Megszüntetésére:

„Állj!” vagy „Lépést!”

vezényeljen a parancsnok.

A lovasok jól hátravett felsőtesttel, élénken előrehajító combokkal s mérsékeltlen engedő szárral lépessék előre a lovakat, illetve a vezényszóhoz képest állítsák meg, vagy lépésben haladjanak előre.

A lovaknak sem a megállításnál, sem a lépésben való elindulásnál nem szabad szár ellen menni, vagy tartásukat feladni.

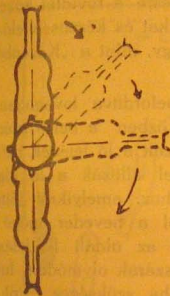
A parancsnok itt is közbeiktathat néhány lépésnyi élénk ügetést.

„Röviden hátra arc!”

Állóhelyben és minden jármódból vezényelhető. Mozgásközben a lovat előbb egy pillanatra meg kell állítani. A megállítás után a lovasok mind a négy szárral, a belső szárakkal azonban kissé erősebben felfelé és hátra hatva fordítsák a lovat a belső oldal felé, a felsőtestet vegyék jól hátra, a külső combot helyezték a heveder mögé s fordítsák a ló elejét ezen módon a ló belső hátsó lába körül. A belső comb legyen a hevederen és hajtsaon előre, ha a ló hátra akarna lépni.

Akkor helyes a végrehajtás, ha a ló száron, tartásban maradv a belső hátsó láb körül fordul, de a belső hátsó láb is mozgásban van, (majdnem

helyben mozog) s a mozgást előre felé hajtja végre. A ló eleje 180 fokos szögben fordul a hátulja körül. (L. 17. ábrát.)

17. ÁBRA.

A „Röviden hátra arc” végrehajtása után vezényszó nélkül mindig abban a jármódban kell tovább lovagolni, amelyben a „Röviden hátra arc” el lett rendelve.

Ezután a parancsnok, ha állóhelyben hajtatta végre a „Röviden hátra arcot”, vezényeljen:

„Ügetést! Indulj!”

A lovasok ne hajtssanak túl hirtelen és túl erősen előre, hanem a combok hatását szabják mindig a ló érzékenységehez. Az ügetésben való megindulásnál fontos, hogy a kezek ne tarissanak vissza, s a lovasok ne maradjanak el felsőtestükkel, mert ezek azt a hibát eredményezik, hogy a lovak nem ügetésben, hanem rövid vágtságban indulnak meg.

Majd amikor a lovasok ügetésben egyszer körülméntek a lovardában, s a lovak készségesen mennek előre vezényeljen újra:

„Lépést!”

Lépésben vezényeljen:

„Feloldalzás középből!”

Ennek a vezényszónak a végrehajtását azok a

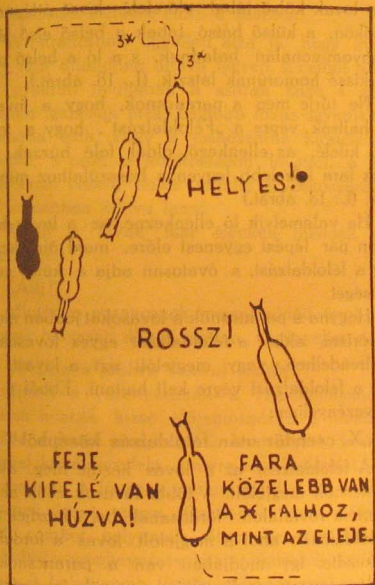
lovakok kezdik meg, akiket a vezényszó a hosszúfal végén a sarokban, tehát a rövidfal előtt ért. Ezek a lovasok lovagolnak a rövidfalon egyenest tovább és amikor kb. 3 lépésre a rövidfal közepe elé érnek, vegyék fel a lovaikat és készítsék elő az egyszerű fordulatra, éppen úgy, mint a „Középből” vezényszóra.

A rövidfal közepénél befordítva lovagolnak 3 lépést egyenest előre. Közben a belső szárok hatásának erősítésével fokozzák a ló fejének befelé állítását. Ezzel a segítséggel állítsák a ló elejét közelebb ahhoz a hosszúfalhoz, amelyikről jöttek. Külső combot helyezték jól a heveder mögé és ezzel ösztönözzék a lovat az oldalt lépelésre. Ebben támogassák a külső szárok oly módon, hogy azokkal jól tartsanak ki, s ha szükséges — pl. a ló nem enged a külső combnak, — ismételt meghúzás és utánaengedés által támogassák a külső combot. A külső szár meghúzása mindig olyankor történjen, amikor a heveder mögött a külső comb is nyomást gyakorol a ló oldalára. A külső comb ne nyomjon állandóan. A combnyomás legyen ismétlődő. Így a ló jobban fog engedelmesskedni, mintha a lovas állandóan nyomná a combjával.

A lovasok belső combja legyen a hevederen s szükséghez képest léptesse a lovat előre, s akadályozza meg abban, hogy a farával elsiessen, vagyis közelebb jöjjön a hosszúfalhoz mint az eleje. Ha ezt észlelné, helyezze belső combját pillanatnyilag kissé a heveder mögé, s ezzel akadályozza meg, hogy a ló fara a falhoz erősebben legyen állítva,

mint az eleje. A belső szárok ugyanakkor hassanak kissé erősebben.

A ló részutosan haladjon annak a hosszúfalnak

18. ÁBRA.

a közepe felé, amelyikről a lovas jött. A hosszúfalra érve a lovasok vezényszó nélkül állítsák lovaikat a másik kézre, s lovagolnak a hosszúfal mentén

lovább. A lovak átállítása a már ismertetett módon történjek.

A „Féldaldzás” akkor van helyesen végrehajtva, ha a lovak külső lábai előre felé kissé átlépnek a belsőkön, a külső hátsó lábak a belső első lábak patanyom-vonalán haladnak, s a ló a belső oldal felé kissé homorúnak látszik. (L. 18. ábrát.)

Ne tűrje meg a parancsnok, hogy a lovasok úgy hajtsák végre a „Féldaldzást”, hogy a lovak fejét kifelé, az ellenkező oldal felé húzzák, s a lovak fara közelebb legyen a hosszúfalhoz mint az eleje. (L. 18. ábrát.)

Ha valamelyik ló ellenkezne, az a lovas lovalgoljon pár lépést egyenest előre, majd újra kezdje meg a féldaldzást, s óvatosan adja a külső comb segítséget.

Hogyha a parancsnok a lovasokat jobban akarja ellenőrizni, akkor a féldaldzást egyes lovasoknak is elrendelheti, vagy megjelöli azt a lovast, aki után a féldaldzást végre kell hajtani. Ebből a célból vezényeljen:

„X. csendőr után féldaldzás középből!”

A féldaldzást az a lovas kezdje meg, akit a parancsnok megjelölt. A többi lovasok csak akkor, s azon a rövidfalon fordítsanak be, s kezdjék meg a féldaldzást, ahol a megjelölt lovas a fordulatot megkezdte. Így módjában van a parancsnoknak minden lovast megfigyelni, s a szükséges utasításokkal ellátni.

Ezt a gyakorlatot mindkét kézen hajtassa végre a parancsnok. Közben azonban iktasson be rövid ideig tartó ütelést, hogy a lovak visszanyerjék előre-

menő kedvüket. Ha lépésben maradnak, úgy követelje meg a parancsnok, hogy a lovasok minden oldaljárás után élénkítsék a lépés ütemét és a lovakat léptessék élénken előre a szárhoz.

A parancsnok ügyeljen arra is, hogy mind a négy szár állandóan állítva legyen. E célból a lovasok gyakran nyúljanak a száruk közé, s azokat gyakran igazítsák meg. Legtöbb lovas ugyanis abba a hibába esik, hogy a csikószárak kicsúsznak a kezéből, s csak a feszítőszáron lovagol, a lovat csak azzal vezeti, holott mindig a csikószáraknak kell erősebben állítva lenni.

Mikor a lovak már élénken mennek előre vezényeljen:

„Állj!”

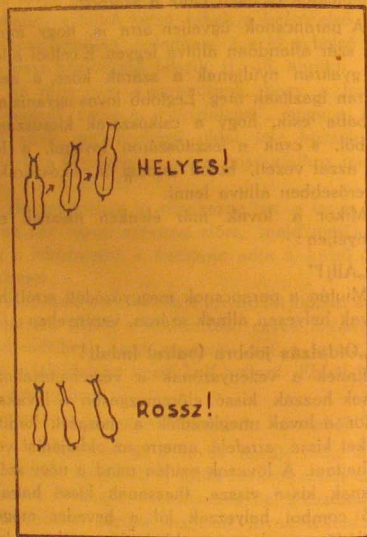
Miután a parancsnok meggyőződött arról, hogy a lovak helyesen állnak száron, vezényeljen:

„Oldaldzás jobbra (balra) Indulj!”

Ennek a vezényszónak a végrehajtásához a lovasok hozzák kissé előremozgásba a lovakat, s amikor a lovak megkezdték a mozgást, fordítsák elejüket kissé arrafelé, amerre az oldaljárást végre kell hajtani. A lovasok ezután mind a négy szárral tartanak kissé vissza, (hassanak kissé hátra) a külső combot helyezték jól a heveder mögé s ismétlődő combnyomásokkal léptessék a lovat oldalt. A belső comb legyen a hevederen, s abban az esetben, ha a ló hátra akarna lépni, ezt élénk előrehajtással akadályozza meg.

A belső combnak még az is a feladata, hogy a belső szárrakkal együtt a ló elejét előbbre tartsa

a hátuljánál, vagyis a ló eleje megelőzze a hátulját. Ha a ló hátuljával előre sietne, mint az elejével, úgy a belső comb kissé a heveder mögé véve, ezt

19. ÁBRA.

akadályozza meg. A lovas lépésről-lépésre léptesse a lovát oldalt.

A helyes végrehajtásnál a külső lábak állnak a belsőkön és az első és hátsó lábak egymáshoz

párhuzamos vonalon haladnak. A ló elejével a mozgási irány felé hajlítva (belső oldal homorúbb) lépdel oldalt. (L. 19. ábra.)

Ha valamelyik ló ellenkező, úgy a lovas engedjen a szárazon és léptesse előre a lovát, majd az ismertetett segítségekkel újból kezdje meg az oldalzást.

Ha a ló nem engedne a külső combnak, s nem lépne oldalt a hátsó lábával, úgy a lovas a külső száraz ismételt meghúzásával és engedésével támogatja a külső combot anélkül, hogy a ló fejét kifelé húzná. Mihelyt a ló az oldalt mozgást megkezd, a külső szár hatása azonnal engedjen, majd hatását újra ismétlje. A lovas ilyenképpen lépésről-lépésre vezesse a lovát oldalt. Az oldalzás 3—4 lépésnél ne tartson tovább. Az oldalzás befejezésére vezényeljen a parancsnok:

„Állj!”

A mozgás megszüntetésére a lovasok a szárazakkal — különösen a belső szárazakkal — tartanak jobban vissza, a külső comb hatása szűnjék meg, míg a belső comb kissé a heveder mögé csúsztatva, tartson ellen. A mozgás megszüntetése után a lovasok állítsák a lovat a belső szárazak utánaengedésével egyenesre.

Azután a parancsnok az ellenkező kézen a fal felé hajtassa végre az oldalzást:

„Oldalzás balra (jobbra) Indulj!”
vezényszóra.

A lovasok először állítsák át a lovakat a külső oldal felé. Igazítsák kézbe a szárazakat, majd

ugyanúgy hajtás végére az oldalzást mint a másik kézen. A falhoz érve vezényeljen a parancsnok:

„Állj!”

A megállás után a lovasok vezényszó nélkül állítsák lovaikat a belső kézre át.

Ezután vezényeljen:

„Lépést indulj!”

„Pihenj!”

Pihenj alatt magyarázza el vagy kérdezze ki a rövid vágatába való beugratás helyes végrehajtását.

A rövid vágta munka megkezdése előtt vezényeljen a parancsnok:

„Vigyázz!”

„Körülöttem nagykör!”

Ehhez vagy a középre, vagy valamelyik rövidfal közelébe álljon fel. Mikor a lovasok megalakították a nagykört, vezényeljen „Ügetést”, egy kör ügetés után pedig „Rövid ügetést”, majd:

„Rövid vágatát!”

A beugratáshoz a lovasok húzzák meg derekukat, üljenek le jobban a külső ülőcsontra, mind a négy szárral hassanak (húzzanak) kissé hátra a külső csipő felé (a külső hátsó láb felé). Ez a felvétel azonban ne tartson addig, hogy a ló mozgásának ütemét megrövidítse. Külső combot helyezzek jól a heveder mögé, a belső combok legyenek a hevederen. Mindkét comb, a belső azonban határozottabban, hajtson előre. Mihelyt a lovasok azt érzik, hogy a ló elkészült a beugráásra, engedjenek mindkét kézzel és meghúzott derékkal menjenek vele a

lő mozgásával, a testsúlyt helyezték át a belső ülőcsontra és a belső combbal hajtának előre.

A beugratás végrehajtása helyes, ha a ló abból az ütemből ugrik be, amelyben addig ment, nem siet el, vagy nem tart vissza, helyes lábra ugrik be, nyugodtan, száron és tartásban hajtja végre a rövid vágatába való átmenetet. Helyes lábra akkor ugrik be a ló, ha mindkét belső lábát majdnem egy időben viszi előre.

Ha valamelyik ló hamisan ugrott volna be, lovasát hagyja a parancsnok legalább egy körön hamisan vágatolni, s csak akkor figyelmeztesse, amikor már meggyőződött arról, hogy a lovas nem érzi a hamis vágatát:

„X. csendőr hamis!”

A megszólitott lovas jól hátravett felsőtesttel, s hátra és felfelé ható szárhúzásokkal vegye fel lovát ügetésbe, s amikor lova már ütemesen üget, tehát nem rohan el, készítse elő újra a beugratásra, s a már ismeretelt segítségekkel ugrassa be.

Ne tűrje a parancsnok, hogy a lovasok a beugratás pillanatában lefelé nézzenek, mert ezáltal a felsőtestet is előre viszik, s az ülepet is kiemelik a nyeregéből, ahelyett, hogy a derekat meghúzva jobban leüljenek a külső ülőcsontra. A lovasoknak nem látni, de érezni kell, hogy a ló hamisan vágatázik.

Ha valamelyik ló keresztezne, vagyis a hátsó lábaival helyesen, míg az első lábaival hamisan vágatázna, vagy fordítva, a parancsnok ugyanúgy járjon el, mint a hamisan vágató lovasnál. Csak

akkor figyelmeztesse, amikor látja, hogy a lovas nem éri, hogy a lovát keresztlezik:

„X. csendőr! Keresztlezik!”

Erre a megszólított lovas lovát vegye fel ügetésbe és újra ugrassa be helyes lábra.

Amikor már minden ló helyesen vágta, a parancsnok hagyja a lovakat egyszer-kétszer körül menni a nagykörön, amíg a lovak nyugodtan vágolnak, aztán újra vetesse fel a lovakat:

„Ügetés!”

vezényszóval ügetésbe.

Ehhez a lovasok fokozzák a fejállítást befelé, combjaikat zárják jól a ló oldalához, felsőtestet végig jól hátra s a szárakkal, ismétlődő szárhúzókkal vegyének fel. A lovak ügetésben ne rohanjanak el, hanem ügessenek mindjárt ütemesen.

Ezután a parancsnok vezényeljen „Rövid ügetést” és közvetlen utánna újra, „Rövid vágta”. Ezt a gyakorlatot többször ismétlje, hogy a lovasok megtanulják helyesen adni a segítségkezt és a lovak készségesen, nyugodtan menjenek át vágatába. Ha ezt sikerül elérni, akkor a parancsnok ügetésből:

„Röviden hátra arc!”

vezényszóval menjen át a másik kézre, s ott ugyanilyen módon gyakoroltassa a beugratást. Közben néhány percre pihentessen.

Ha a rövid ügetésből ezen a kézen is minden ló készségesen ugrik be, a parancsnok gyakoroltassa a beugratást lépésből.

Ehhez vezényeljen lépést, majd „Vállat be”.

Néhány lépés után vezényeljen „Egyenest” és közvetlen utánna „Rövid vágta”.

A „Vállat be” gyakorlat ugyanis arra készíti a lovakat, hogy a belső hátsó lábbal, tehát azzal a lábbal, melyet a beugratásnál is jól előre kell hozniok, jobban a test alá lépjenek. Ezzel a gyakorlattal a parancsnok segítségére van a lovasoknak abban, hogy helyesen ugrathassák be a lovakat anélkül, hogy a lovak farát benyomná a beugratás előtt.

A lovasok „Egyenest” vezényszóra vezessék ki lovaikat a külső szárakkal a körre, s mindnégy szárral hassanak kissé hátra és kifelé a külső hátsó láb felé, ugyanakkor hajtsanak mindkét combbal, (külsővel a heveder mögött, belsővel erősebben a hevederen) s amikor a lovak elkészültek a beugratásra, engedjenek mindkét kézzel.

Ha így gyakoroltatjuk a lépésből való beugratást, a lovak finom segítségre, nyugodtan, helyes lábra, jó tartásban, száron fognak beugrani.

Beugratás után nem kell sokáig vágtaztatni, hanem újra „Lépést” majd ismét „Rövid vágta” kell vezényelni. A lépésből való beugratást azután a másik kézre ugyanilyen módon kell gyakorolni.

A „Vállat be” vezényszót nem kell minden lépésből való beugratás előtt vezényelni, de figyelmeztetni kell a lovasokat, hogy a lépésből való beugratásra „Vállat be” vezényszó nélkül is így készítsék elő lovaikat. Fontos, hogy a szárak, — különösen a külső szárak — befelé állított löfej mellett jól felvegyenek, s a beugratás pillanatában mindkét szár, de különösen és feltétlenül a belső, engedjen.

Mikor lépésből, és ügetésből mindkét kézen nyugodtan megy a beugratás a nagy körön, vezényeljen a parancsnok rövid vágtaban:

„X. csendőr után minden második lovas egyenest!”

A lovasok a megjelölt lovas után vezessék lovaikat egyenest körül a lovardában. A lovak az egyenes vonalon ne rohanjanak el. Ezt úgy akadályozzák meg a lovasok, hogy a szárákkal ismételtlen meghúznak — engednek, a combokkal pedig az engedés pillanatában előre nyomnak. A felvétel (szárak meghúzása) azonban ne tartson túl soká.

Rövid vágtaban vezényelhet a parancsnok „Egyszerű” és a „Ló hátuljakörűli fordulatokat”. Egyszerű fordulatok: „Fordulat jobbra — balra!”, „Középből”, „Féllovarda”, „Átváltás”, „Átlóváltás”.

„Kiskört” vágtaban csak jól összeszedett és jól száron levő lovak tudnak helyesen végrehajtani. Ezért célszerű, ha ezt a fordulatot a parancsnok minden egyes lovasnak külön-külön rendeli el.

Ha a parancsnok a „Fordulat jobbra” (balra) után a másik kézre akar átmenni, vezényelje azt a kezét amelyikre át akar menni pld.:

„A jobb (bal) kézre!”

Erre a vezényszóra a lovasok vegyék fel lovaikat ügetésbe és az elrendelt kézre ugrassanak be.

Az „Átváltás” és „Átlóváltás” fordulatoknál a lovakat csak a falra érve kell ügetésbe felvenni és újra beugratni a másik kézre. Vezényelhet a parancsnok rövid vágtaból is:

„Állj!”-t.

Megállás után azonban újra „Lépést indulj!”-t kell vezényelni, s lépésből elrendelni a „Rövid vágtabát”. Állóhelyből legénységtől nem lehet beugratást követelni. Mind a megállításnál, mind a röviden hátra arc végrehajtásánál arra törekedjen a parancsnok, hogy a lovasok úgy állítsák meg a lovakat, hogy a lovak vágtaugrását ismétlődő felvevő szár segítségével, előrehajtott belső combbal, s jól hátra vett felsőtesttel fokozatosan rövidítsék. A lovak úgy menjenek át a megállásba, hogy ne essenek bele az ügetésbe, ne rohanjanak el, hanem mindjárt lépésben menjenek át, s egy-két lépés után álljanak nyugodtan meg.

A rövid vágtabánál is, a már említettekén kívül a parancsnok figyelje meg a lovasok ülését. A lovasok puhán kövessék a ló mozgását, töröljék jól a nyergel, külső vállukkal ne maradjanak el, s jól üljenek le a belső ülőcsomtra.

Mikor mindkét kézen, mind lépésből, mind ügetésből nyugodtan mennek át a lovak rövid vágtaba, s nyugodtan vágtaznak, vezényeljen a parancsnok rövid vágtaból:

„Fokozd az ütemet!”

Erre a vezényszóra a lovasok fokozatosan engedjenek a szárákkal, s a belső combbal hajtásuk előre a lovakat. A szárák ismételt meghúzása és utána engedése által nyújtják a lovak vágtaugrását. A lovak ne vágtazzanak gyorsabban, vagyis a vágtaugrások ne legyenek élénkebbek, csak nyújtottabbak. A vágta üteme 400 m percenként.

Ne túrje meg a parancsnok, hogy a lovasok elrohanásra készítsék lovaikat.

Az ütemlokozás, vagyis vágta alatt a lovasok felsőtestüket vegyék mérsékeltlen előre, a testsúlyt helyezték a mar fölé, anélkül, hogy ülepüket a nyeregből kiemelnék; álljanak kissé a kengyelbe, de az alsó lábszárak maradjanak a helyükön. Vágtában a sarkokat vágják le, azokba ne lovalgassanak be, de a lovak fejét ne húzzák kifelé.

Követelje meg a parancsnok, hogy a lovasok lovalgálják előre lovaikat, s határozott különbség legyen a rövid vágta és a vágta üteme között. Elég addig vágtázni, amíg a lovak nyugtatóbb tartásban, nyugodtan mennek előre. Ezután vezényeljen a parancsnok:

„Rövid vágta!”

A lovasok ne hirtelen, hanem több ismétlődő szárhúzással, felvevő szársegítséggel s meghúzott derekkal rövidítsék a lovak vágtaugrását. Fontos, hogy a felvétel után határozottan engedjenek a kezekkel, a combokkal pedig előre hajtsanak, mert csak így érhető el, hogy a lovak nyugodtan, száron, tartásban maradván rövidítik az ütemet, s nem esnek át ügetésbe. Mikor minden ló nyugodtan átment rövid vágtaba, vezényeljen a parancsnok:

„Ügetés!”

Majd pár lépés után:

„Rövid ügetés!”

A lovasok, az átmenetet rövid vágtaból ügetésbe, a vágtaból rövid vágtaba való átmenethez hasonlóan hajtsák végre. Az átmenetnél a lovak simán menjenek át ügetésbe, mindjárt ütemesen haladjanak tovább és ne rohanjanak el,

Az ügetésbe való átmenet után ajánlatos „Rövid ügetés” vezényelni, hogy a parancsnok módot adjon a lovasoknak arra, hogy a többé-kevésbé szétesett, — tartásukat elvesztett, — szár ellen menő lovakat újra összeszedjék, szára hozzá. Mikor ez megtörtént, vezényeljen újra:

„Ügetés!”

A lovasok engedjenek a kezekkel, jól üljenek le, derekukat jól húzzák meg és ha szükséges, mindkét combbal hajtsanak előre. A lovak nagyrésze ugyanis a száregedésre előre fog menni, mert a helyesen végrehajtott vágtaugrás által lendületbe jöttek, előretörekvési kedvük fokozódott, úgyhogy a combokkal való előrehajtásra csak a lustább természetű lovaknál lesz szükség.

A sebes ügetést célszerű csak az egyik hosszúfalon elrendelni, hogy a parancsnok módot adjon a lovasoknak a lovak egymás zavarása nélkül újra felvenni, összeszedni, majd a megjelölt hosszúfalhoz érve, újra előre hajtani.

A megjelölt hosszúfal után a lovasok — több ismétlődő szársegítséggel — vegyék újra fel a lovakat ügetésbe, majd a megjelölt hosszúfalon lovalgálják újra határozottan előre.

Ezért a sebes ügetés elrendelése előtt a parancsnok álljon szembe az egyik hosszúfállal majd rendelje el:

„Az előttem levő hosszúfalon sebes ügetés!”

A lovasok a megjelölt hosszúfalhoz érve engedjenek még többet a kezekkel — anélkül, hogy a száruk lógnának — üljenek jól le, a felsőtestet

vegyék mérsékeltén hátra, derekukat húzzák meg s mindkét combbal hajtsanak élénken előre. Engedjék meg a lovaknak, hogy a szárazon *határozottabb támaszt vegyenek*, s kissé mélyebb tartással haladjanak előre. A helyesen végrehajtott sebes ügetésnél a lovak nem rohannak el, hanem erősebb, határozottabb, nyújtottabb lépésekkel haladnak előre.

Ha valamelyik ló vágtába menne át, — aminek rendszerint az az oka, hogy a lovas túlerősen és hirtelen adta az előrehajtó segítséget, kezekkel nem engedett eleget, vagy a felsőtesttel elmaradt, vagy a ló ügetésben visszatartott —, a lovas lovagolja lovát előre rövid vágtában szárhoz, majd vegye fel nyugodtan ügetésbe.

Ezt a gyakorlatot csak addig folytassa a parancsnok, amíg minden ló határozottan megy előre s nyugodt, erőyes lépésekkel megy át sebes ügetésbe. Ezért azoknak a lovasoknak, kiknek lovai sebes ügetésben helyesen mennek, a következő utasítást adja:

„X. csendőr három lépést beljebb tartani, lépést. Pihenj!”

A megjelölt lovas bevezeti 3 lépésre lovát a faltól, felveszi lépésbe, hosszú szárat ad és megveregeti.

A többi lovassal addig gyakoroltassa a sebes ügétést, amíg lovaikat határozottan lovagolják előre.

Ha a parancsnok nem jelöli meg sebes ügetésnél, hogy melyik hosszúfalon kell átmenni sebes ügetésbe, úgy a lovasoknak az egész lovardában sebes ügetésben kell körülhaladniuk.

Ilyenkor meg van engedve, hogy a lovasok egymást a belső oldalon megelőzzék. Ez azért szükséges, mert a sebes ügetés üteme részben a lovak mozgási képességétől, részben pedig a lovasok ügyességétől s a lovak helyes száron lététől függ.

Sebes ügetésben a sarkokat jól le kell kanyarítani.

Sebes ügetés után vezényeljen:

„Lépést! Pihenj!”

A lovak nyúljanak a száraz után előre és lefelé, nyújtott nyakkal, élénken lépjenek előre.

Ha a parancsnok osztályban is akarja lovagoltatni a lovasokat, egy-kétszeri pihenjben való körülhaladás után vezényeljen:

„Vigyázz!”

majd:

„X. csendőrré osztályba!”

Az éllovasként megjelölt lovas emelje fel jobb karját s maradjon, illetve essen lépésbe, a többi lovas pedig a legrövidebb úton, az éppen lovagolt jármódban zárkózzon fel, mindig hátulról, a beérkezés sorrendjében az osztályba.

Ha a parancsnok lépésből ügetésben akarná elrendelni az osztály megalakítását, azt külön kell vezényelni.

Pld.:

„X. csendőrré osztályba! Ügétést!”

Az éllovas ilyenkor is lépésben marad, s csak a többi lovas megy át ügetésbe és ebben a jármódban zárkózik fel az éllovasra. A távkozási egyes lovasok között 3 lépés.

Osztályban csak lépésben és ügetésben lovagoltunk, s csupán olyan fordulatokat vezényelhetünk, amelyeknél a lovasok az éllovas után egymás mögött maradnak: Ezek: „Középből”, „Féllóvarda”, „Átlóváltás”, „Átváltás”, „Fordulat jobbra (balra)”.

A fordulatokat minden lovas ott kezdje meg, s hajtsa végre, ahol azt az előttese, vagyis az éllovas megkezdte.

Befejezett lovardai lovaglás után a parancsnok álljon fel valamelyik rövidfal közepe elé kb. 10 lépésre, s vezényeljen:

„Sorba!”

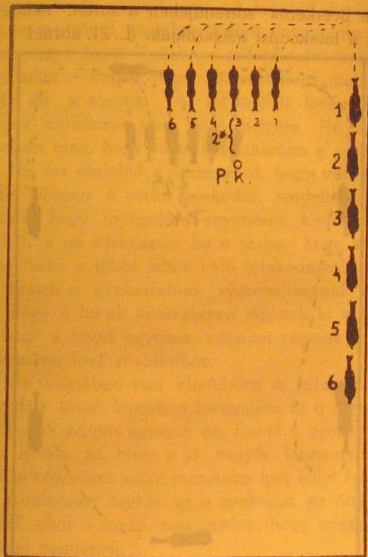
A lovasok 2 lépésre a parancsnok mögött fejlődjenek az éppen lovagolt jármódban egysorba. Ezt a vezényszót aszerint, hogy a lovasok osztályban vagy egyenként lovagoltak-e, kétféleképpen kell végrehajtani.

Ha osztályban lovagoltak:

Az éllovas lovagoljon a fal mellett az éppen lovagolt jármódban arra a falra, ahol a parancsnok felállt, s úgy fordítson be lépésben, hogy az őt túlhaladó osztály középső lovasa kerüljön a parancsnok mögé s 2 lépéssel a parancsnok mögött álljon meg.

A többi lovas úgy fejlődjön fel lépésben, hogy minden lovas kerülje meg előttesét, fordítson be a parancsnok mögé, s zárkózzék az előttese eddigi külső oldalához érintkezésnyi — egy tenyérnyi — térközre. A lovasok merőlegesen lovagoljanak a helyükre, hogy az oldalzásokot elkerüljék. Amint a

sorba beérnek, helyezték lovaglövesszőjüket a bal csizmaszárra. (L. 20. ábrát.)

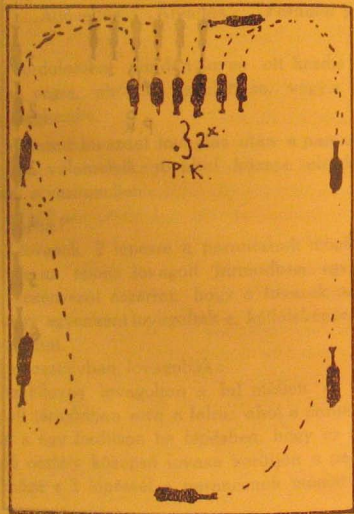

20. ÁBRA.

Ha egyenként lovagoltak:

Az a lovas, aki a legközelebb van a parancsnokhoz, fordítson be és takarjon fel 2 lépésre a parancsnokra. A többi lovas az éppen lovagolt jármódban a fal mellett a legrövidebb úton lovagoljon

ahhoz a falhoz, ahol a sort meg kell alakítani, s mindenesetre lassan lovagoljon be jobbról és balról, a beérkezés sorrendjében a sorba, nehogy a lovak a tolokodást megszokják. (L. 21. ábrát.)

21. ÁBRA.

A fejlődés befejezése után gyakoroltassa a parancsnok a sorból való kilovaglást különböző jármódokban. Ehhez vezényeljen egyenként:

„X. csendőr lépést, (ügetést, vágát) Indulj!”

A megszólított lovas vegye a pálcát a jobb-

kezébe, igazítson szarát, indítsa el lovát a parancsolt jármódban, s lovagoljon *egyenest vonalon* a szemben levő, rövidfal felé. A fal előtt, ha ügetésben, vagy rövid vágásban kellett lovagolnia, 3 lépésre vegye lovát lépésbe, s a fordulatot — jobbra vagy balra — hajtsa végre aszerint, hogy melyik oldalán áll a sornak. A fal mellett lovagolva lépésben zárkózzon újra be a helyére. Ne engedje azonban meg, hogy lova betolakodjon a sorba.

Ha azt észlelné a parancsnok, hogy valamelyik ló be akarna a sorba tolokodni, rendelje el a lovasnak, hogy lovagoljon egyenesen tovább a fal mellett, s ne zárkózzon be a sorba, hogy a lovat leszoktassa a többi lóhoz való tolokodásról.

Ennek a gyakorlatnak végrehajtásánál fontos az, hogy a lovak készségesen jöjjenek ki a sorból és hogy a lovas egyenes vonalon vezesse a lovát a szemben levő rövidfalhoz.

Ha vágásban van elrendelve a kilovaglás, a megjelölt lovas lépésben lovagoljon ki a sorból és lovát csak azután ugrassa be. Ennél a gyakorlatnál nem fontos az, hogy a ló melyik lábra ugrik be, csak a készséges előre menetelre kell súlyt fektetni.

Különösen fontos ez a gyakorlat az őrök lovainál, ahol a lovak megszokták, hogy mindig párosával menjenek.

Ha valamelyik ló nem akarna kijönni a sorból, a lovas vegye jól hátra a felsőtestét, düljön hátra a nyeregben, adjon bőven szarát és lovát mindkét combjával erőlyesen hajtsa előre. Ha a ló még így sem akarna kijönni a sorból, hozzon a parancsnok zabot, adjon egy marék zabot a lónak a sorban,

majd lépjen pár lépést hátra s kezével kínálja a lónak a zabot. a lovas pedig ugyanakkor hajtsa a lovat előre. Nehányszori ismétlésre a ló készségesen ki fog jönni zab nélkül is a sorból.

Ennek a gyakorlatnak a befejezése után, ha újra osztályt akar alakítani a parancsnok akkor:

„Egyenként 3 lépésre jobbra (balra) előre lépést indulj!”

vezényeljen.

A lovasok a „Lépést” figyelmeztetőre a lovaglópalcát vegyék egyszerre a jobbkézbe, majd azon a szárnynon levő lovas, amelyről az osztályalakítás elrendeltetett, induljon el a megjelölt jármódban. A többi lovas akkor indul, amikor a szomszéd lovas lovának farka a lova fejének magasságába ér, azután 3 lépésre felzárkózik, s takar az előtte levő lovasra. Az éllovas a szemben levő rövidfal előtt fordítson a balkézre, ha a parancsnok mást nem vezényel.

Befejezett lovarda után, vagy pedig lovaglás közben, amikor a lovak már lejárták magukat s száron vannak, valamint vágózás közben is, amikor a lovak már nyugodtan vágóznak, gyakoroltassa a parancsnok az egykézzel való vezetést. Ehhez vezényeljen:

„Szárakat a balkézbe!”

A lovasok adják át a jobb csikószárat a balkéznek olymódon, hogy a jobb csikószár a balkéz hüvelyk és mutató ujj közé kerüljön. Jobb kézfejjel a jobb comb közepére kerüljön, a kézfej nézzen felfelé, s a kisujj feküdjön a nadrágvarráson. Jobb könyök azonban ne legyen kidülesztve.

Egykézzel való vezetésnél vezényelhet a parancsnok, egyszerű fordulatokat, löközepe, lóhátulja körüli fordulatokat, ütemváltoztatásokat, valamint megállítást és hátraléptetést.

Az egykézzel való vezetés megszüntetésére a vezényszó:

„Viszakozz!”

A lovasok a jobb csikószárat vegyék újra szabályszerűen a jobbkézbe.

Ha a parancsnok kardforgatásokat és kardvágásokat akar gyakoroltatni, akkor azt befejezett lovarda után rendelje el.

E célból a lovasoknak rendelje el a lóról szállást, átnyergelést és a szerelvény felvételét. Mikor minden lovas elkészült „Lóra!” vezényszóval ültesse a lovasokat lóra.

Ha a lovasok felszerelve lovagolnak, ügetésben mindig könnyen ügessenek. A harcszerű magatartás és az egykézzel való vezetés gyakorlására, rendeljen el nyakba vett karabéllyal való lovaglást — Ecélből vezényeljen „Karabélyt fogj!” majd a végrehajtás után „Karabélyt a nyakba!” A lovasok akasszák a karabélyt szíjánál fogva a nyakba, s jobbkézzel fogják meg a tusa nyakát. „Viszakozz!” vezényszóra vegyék ki a karabélyt a nyakból s támasszák a jobb combra, mint „Karabélyt fogj” után.

A kardforgatásokat csak egyenként lovaglás közben gyakoroltassa, hogy a lovasok az egykézzel való vezetésben is nagyobb jártasságra tegyenek szert. A markolatszíj minden gyakorlat alkalmával felcsavarandó a jobb ökölre. A „Kardot ránts,”

„Kardot rejts,” „Támadáshoz,” „Alapállás,” s a „Kardforgatás 1. 2. és 3.” befejezése után „Szűrés” végrehajtását gyakoroltassa, előre és lefelé mindkét oldalra, A balkezet a kardforgatások alatt az első kápára kell támasztani.

Mikor a lovasok a kardforgatást lépés és ügetésben már szabályszerűen hajtják végre, s a lovak is nyugodtak, kezdje meg a vágóállványokra való vágást és szűrés.

E célból legyen minden órson legalább 3 szalmabábu, az egyik olyan magas, mint a lovon ülő lovas, a másik kettő, mint a földön álló gyalogos. Ezek közül egyik — állvány nélkül — fekvő bábu.

A bábukat a parancsnok állíttassa be a lovardába a rajz szerint (L. 22. ábrát.) s ne egyenes vonalra, hogy a lovasoknak lovaikat vezetni és fordítani kelljen.

A lovasok egyenként lovagoljanak a bábuk felé, azok előtt 10 m-re kardjukat vegyék „Támadáshoz” és a bábuhoz érve azt határozott vágással vagy szűréssel vágják, vagy szűrik meg. A lovak nyugodtan menjenek a bábuk felé.

Ha valamelyik ló félne a bábuktól, úgy lovasa vezesse lovát lépésben a bábuhoz s engedje meg, hogy a ló azt megszagolhassa. Közben a lovas többször veregesse meg, a parancsnok pedig a bábunál adjon a lónak zabot. A bábunak való neki-lovaglást fenti módon lépésben és ügetésben addig gyakoroltassa, amíg a ló nyugodtan megy a bábu felé. Csak azután kezdje meg a kardvágást. Ez is azonban először inkább csak megérintése legyen a bábunak s a határozott vágásra csak fokozatosan térjen át.

Ha a lovak nyugodtan mennek lépés és ügetésben a bábuk elé és a vágások alatt is nyugodtak, akkor gyakoroltassa a kardvágásokat a parancsnok vágtaiban is.

22. ÁBRA.

Befejezett lovardai lovaglás után a „Lóról” vezényszó szabályszerű végrehajtása után:

„Lovardából!”

vezényszóra kell kivezetni a lovat. A ló kivezetése előtt a lovas akassza karját a szárbá, a kengyeleket tolja fel a kengyelcsíjakon, a szíjat fűzze át a kengyelvason, vegye le a szárat a már ismertelt módon és tartsa éppúgy a jobbkezeiben, mint a lovardába való bevezetéskor. Azután a lovat a leg-rövidebb úton vezesse ki a lovardából.

III. UGRATÁS:

Az ugratást a parancsnok befejezett lovardai lovaglás után vegye át, mert ilyenkor a lovak már átengedettek, fel vannak melegítve, könnyebben vezethetők, s jobban kézben vannak.

Mielőtt azonban az ugratást megkezdené, nyergeltesse át, s a kengyeleket 2—3 lyukkal vetesse rövidebbre. Az átnyergelés után ültesse újra a lovasait lóra, majd rendelje el, hogy a feszítőszárakon tolják a tolócsukrot jól előre, s csak a csikószárakkal vezessék a lovakat.

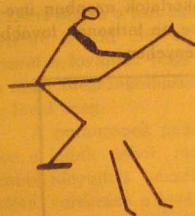
Az ugratásnál zabos ember legyen mindig jelen.

Az ugratáshoz szükséges ülés gyakorlása céljából vezényljen:

„Ügetést, könnyű ügetést!”

A lovasok vegyék be a kengyeleket sarokig, álljanak bele a kengyelbe, sarkaikat nyomják jól le, s igazítsanak olyan rövid szárat, hogy a kezek a ló nyakára és előre kerüljenek. Felsőtestet ehhez képest vegyék jól előre, a derekat homorítsák s térd-

ben jól támaszkodjanak. A helyes ülésnél a felsőtestnek és az alsó lábszárnak majdnem párhuzamos vonalat kell képezni. (L. 23 ábrát.)

23. ÁBRA.

Hogy a lovasokat arra készítse a parancsnok, hogy a felsőtestet jól előre vegyék, rendelje el gyakran, hogy veregessék meg elől a ló szügyét.

Ezzel a gyakorlattal részben azt éri el, hogy a lovasok a felsőtestet előre veszik, részben pedig azt, hogy ugyanakkor, amikor a felsőtestet előre veszik, önkéntelenül hátracsúszik az alsó lábszár. Amikor a lovasok könnyű ügetésben már jól előre vett felsőtesttel ügetnek, rendeljen el:

„Rövid vágat!”

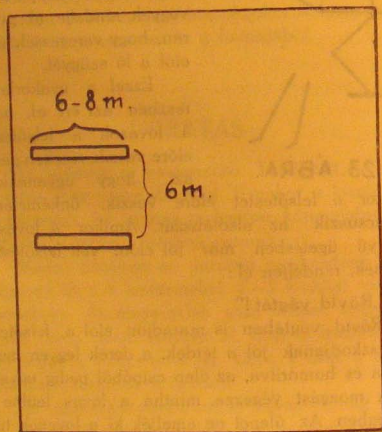
Rövid vágásban is maradjon elől a felsőtest, támaszkodjanak jól a térdék, a derek legyen meghúzva és homorítva, az ülep csipőből pedig ugyanazt a mozgást végezze, mintha a lovas leülne a nyeregben. Az ülepet ne emeljék ki a lovasok túlságosan a nyeregből s főleg ne merevítsék meg a derekukat, mert akkor elvesztik a biztos ülést és a nyeregben libegni fognak.

A rövid vágta közben is rendelje el a parancsnok a lovak szügyének megvergetését s vezényljen:

„Jobb marok, bal marok!”

A lovasok előbb a jobbkézzel, majd a bal-

kézzel a szárákkal együtt simítsák végig a ló sörény-élét a ló tarkójáig és vissza. Ezzel a lovakat is megnyugtadják és ez a lovasokat is kényszeríti a felsőtest előrevitelére. Ezek a gyakorlatok azonban ügyelésben és vágtában együttvéve ne tartsanak tovább mint 6—8 percig. Ezután vezényeljen:

24. ÁBRÁ.

„Lépést! Pihenj!”

„Pihenj” közben a parancsnok a loápolóval fektetessen le a lovarda egyik falánál, 2 rudat a földre egymástól 6 méter távolságra. (L. 24. ábrát) A rudak hossza 6—8 m vastagsága 10—12 cm átmérőjű legyen. Sérülések ellen szalmával kell befonni a rudakat.

A lovasok léptessék át lovaikat ezeken a földre fektetett rudakon pihenjben és nyújtott nyakkal.

Ha valamelyik ló a rudat vonakodna átlépni, a lovas állítsa a szárákat s lovagolja lovát lépésről-lépésre a rúd elé, ott álljon meg, adjon hosszú szárát a lovának, hogy az a nyakával előre nyúlva a rudat megszagolhassa. A lovas közben veregesse a lovat meg.

A parancsnok pedig a rúd másik oldaláról adjon a lónak zabot, majd lépjen hátra s kínálja a zabot kinyújtott kézzel. E közben a lovas hajoljon előre, veregesse a lovát s combjaival óvatosan össztönözze az előre menetelre. Ilyen eljárással minden ló rövid idő alatt nyugodtan át fog lépni a földre fektetett rúdon.

Mikor már minden ló nyugodtan halad át lépésben a rúdon, a parancsnok vezényeljen:

„Vigyázz! Ügetést! Könnyű ügetést!”

A lovasok vegyék a szárákat kézbe s a rúdon való áthalolás, átlépés pillanatában veregessék meg a lovakat. Egyszer-kétszer ügetésben is menjenek át a lovak a földre fektetett rudakon.

Ezután vezényeljen a parancsnok:

„Lépést!”

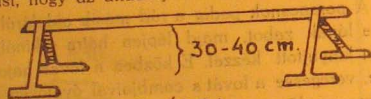
és rendelje el, hogy a lovasok tartsanak beljebb az akadályokon belül. Ezután emeltesse fel az egyik rudat 30—40 cm-re, amihez legcélszerűbb úgynevezett bakokat használni. (L. 25. ábrát.)

Amikor a loápoló a rudat feltette, vezényeljen a parancsnok:

„Egyenest!”

A lovasok nyugodtan haladjanak az akadály felé s közben veregessék meg lovaikat, egymástól tartásnak 20–25 méter távolságot. A szárákat vegyék a kézbe s ne engedjék meg, hogy a lovak nekirohanjanak az akadálynak.

Ha azt látná a parancsnok, hogy valamelyik ló neki akar rohanni az akadálynak, utasítsa a lovasat, hogy az akadály előtt 5–6x-sel állítsa meg

25. ÁBRA

a lovat s veregesse meg, majd induljon meg lépésben. Ha a ló megint neki akarna rohanni az akadálynak, fordítsa el, s lovagoljon közvetlenül az akadály előtt „Kiskör”-t mindaddig, amíg a ló nyugodtan megy az akadály felé. Ekkor vezesse egyenesen neki az akadálynak a lovat.

A lovak ne ugorjanak, hanem nyugodtan lépjenek át az akadályon. A lovasok közben hajoljanak jól előre, legyenek résen, hogy ha a ló mégis ugrana, vele mehessenek a felsőtesttel, a szárákba ne rántsanak bele s a földreérés pillanatában ne essenek rá a ló hátára.

Ezek a hibák ugyanis mind arra vezetnek, hogy a lovak elveszíthik ugró kedvüket, s nem szívesen ugranak, mert a lovas fájdalmat okoz nekik az elugrás pillanatában, vagy a földreéréskor.

Ha a lovak lépésben nyugodtan haladnak át az így felemelt akadályon, vezényeljen:

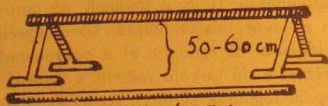
„Ügetést! Könnyű ügetést!”

A lovasok az akadály előtt 5–6x-sel — ha erre szükség volna — a combjaikkal hajtsanak előre, felsőtestükkel legyenek elől s a szárákkal engedjék oly mértékben, hogy a ló az akadályon való átjutáshoz nyakát kinyújtva, azt az egyensúlyozáshoz használhassa. Hogy a lovasok az ugrás pillanatában a lovat felsőtestükkel követhessék, azzal ne maradjanak el, rendelje el a parancsnok, hogy a jobbkézzel a ló tarkója mögött a szárral és pálcával együtt fogjanak sörényt. Az ugrás alatt legyenek teljesen tértelenek, csak arra törekedjenek, hogy a lovat ne zavarják s földre éréskor puhán ereszkedjenek bele a nyeregbe és ne essenek rá a ló hátára. Ezt csak úgy érhetik el, ha a térdizületeket nem merevítik meg, hanem azok rugószerűen fogják fel a lovas felsőtestét. Ezután vezessék a lovat egyenes vonalon tovább. A 30–40 cm-es akadályt legtöbb ló csak átlépi, ami helyes is és arra kell törekedni, hogy minden ló csak átugressen az akadályon. Ezt úgy éri el a parancsnok, hogyha utasítja lovasait, hogy az akadály előtt 5–6x-sel veregessék meg a lovakat s ez által azokat nyugtassák meg.

Mikor már minden ló készségesen halad át az akadályon, tartasson újra beljebb és emeltesse fel a rudat 50–60 cm-re. Ezt az akadályt most már ugraniok kell s azért, hogy a lovaknak az elugrást megkönnyítsük a felemelt bak elé, arra az oldalra amelyikről ugratnak, a földre egy rudat kell fektetni. (L. 26. ábrát.) A lovasok a rudak felemelése után

haladjanak lépésben az akadály felé s előtte 8—10^x-re menjenek át ügélésbe.

A felsőtestek legyenek jól előre véve. A lovas ne nézzon le az akadályra, hanem előlött nézzon előre egy távolabb fekvő és a szemének magasságában levő pontra. Az alsó lábszárak, térdek legyenek

26. ÁBRA.

nek jól a ló oldalához zárva, sarkak lenyomva. Ha a ló neki akar rohanni az akadálnak, a lovas ezt ne engedje, hanem inkább fordítson el s a már ismeretelt módon szoktassa le a lovát az akadálnak való nekirohanástól.

Ha pedig valamelyik ló visszatartana, úgy élénken előre hajtó combsegítésekkel ösztönözze a lovat az előre menésre. Ha szükséges, ehhez vegye a felsőtestet hátra, ülepével és derekával is nyomja előre a lovat, ugyanakkor pedig engedjen a szárákkal. Ha a lovat arra bírta már, hogy az akadályt ugorja, akkor arra törekedjen, hogy a felsőtestet újra előre véve a kezekkel és a felsőtesttel menjen előre a ló ugrásával, nehogy a felsőtesttel való elmaradással a lovat az ugrásban zavarja, vagy éppen a szárákkal való megrántással abban akadályozza. Hogy ezt elkerüljék a lovasok, a jobbkézzel a fent irt módon a sörényt fogják meg és a balkéz is menjen előre, nehogy a bal szár megrántsa a ló száját.

Mikor a lovak lépésből már készségesen mennek neki az akadálnak, rendeljen el a parancsnok:

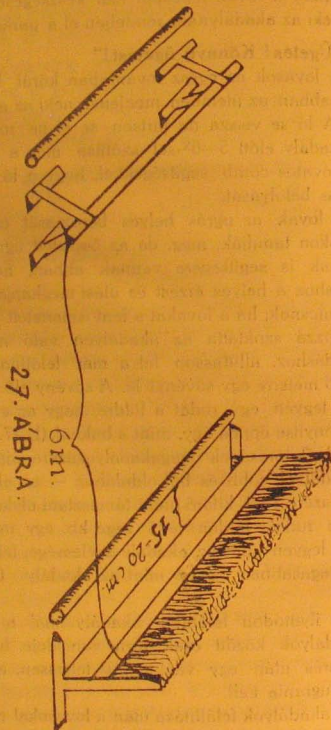
„Ügélés! Könnyű ügélést!”

A lovasok az egész lovardában körül haladva ugyanabban az ütemben menjenek neki az akadálnak. A ló se vissza ne tartson, se el ne rohanjon. Az akadály előtt 5—6^x-sel szólítsa meg a lovas a lovát óvatos comb segítségekkel, hogy a ló érezze a lovas befolyását.

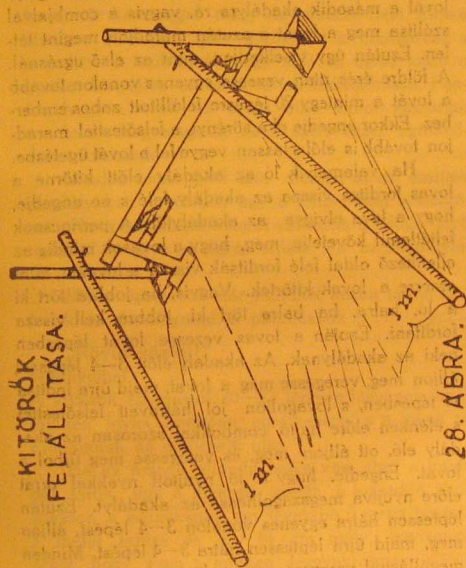
A lovak az ugrás helyes beosztását összetett ugrásokon tanulják meg, de az összetett ugrások a lovasnak is segítségére vannak abban, hogy az ugráshoz a helyes érzést és ülést megkapja. Ezért a parancsnok, ha a lovakat a fent ismertetett módon már hozzá szoktatta az akadálnak való nyugodt áthaladáshoz, állíttasson fel a már felállított bak mögé 6 méterre egy sövényt is. A sövény elé 15—20 cm-re tegyen egy rudat a földre, hogy az elugrást megkönnyítse éppen úgy, mint a baknál. (L. 27. ábrát) A lovak kitörésének megakadályozására ajánlatos az akadályok jobb és bal oldalához — az akadály felső részére 1—1 kitörő rudat támasztani olyképpen, hogy a rudak földön levő vége kb. egy méterrel kijebb legyen mint az akadály szélessége, felső részük magasabban legyen mint az akadály. (L. 28. ábrát.)

Az ilymódon felállított akadályoknál a lónak az akadályok között csak arra van ideje, hogy a földre érés után egy vágtaugrást tehessen, azután megint ugrania kell.

Az akadályok felállítása után a lovasokat egyenként lovagoltassa ügélésben az akadályoknak. Így

módjában van minden egyes lovast megfigyelni s a hibákat eloszlatni. A lovasok nyugodtan vezessék a lovaikat az akadály középséne, s combjaikkal

KITÖRŐK FELÁLLÍTÁSA.

előre hajtva, lovagoljanak rá az akadályra. Az akadály előtt 4-5 lépésre fogjanak sörényt a már ismertetett módon, felsőtestüket vegyék jól előre s a balkézrel is menjenek vele a ló ugrásával, en-

gedjék meg a ló nyakának kinyújtását, nehogy a ló szájába belerántsanak.

A következő vágtaugrás alatt a lovas lovagolja lovát a második akadályra rá, vagyis a combjaival szólítsa meg a lovat s azután maradjon megint télen. Ezután úgy viselkedjen, mint az első ugrásnál. A földre érés után vezesse egyenes vonalon tovább a lovat a mintegy 20 lépésre felállított zabos emberhez. Ekkor engedje el a sörényt, a felsőtesttel maradjon tovább is elől s lassan vegye fel a lovat ügetésbe.

Ha valamelyik ló az akadály előtt kitörne a lovas fordítsa vissza az akadály felé s ne engedje, hogy a ló elvigye az akadálytól. A parancsnok feltétlenül követelje meg, hogy a lovasok mindig az ellenkező oldal felé fordítsák vissza a lovakat, mint amerre a lovak kitörtek. Vagyis, ha jobbra tört ki a ló, balra, ha balra tört ki, jobbra kell vissza fordítani. Ezután a lovas vezesse lovát lépésben neki az akadálnak. Az akadály előtt 3—4 lépéssel álljon meg, veresse meg a lovat, majd újra indítsa el lépésben, s lovagoljon jól hátravett felsőtesttel s élénken előre hajtó combokkal szorosan az akadály elé, ott álljon meg, és veresse meg újból a lovat. Engedje, hogy a ló nyújtott nyakkal orrát előre nyújtva megszagolhassa az akadályt. Ezután léptessen hátra egyenes vonalon 3—4 lépést, álljon meg, majd újra léptessen hátra 3—4 lépést. Minden megállásnál veresse meg a lovat. Lovagoljon újra lépésben előre s ugyanúgy járjon el, mint az első esetben, majd léptessen ismét hátra. Ezt a gyakorlatot addig ismételje amíg a ló készségesen megy az akadály felé.

Célszerű, hogy a parancsnok az ilyen lovaknak, amelyek felnek az akadálytól, az akadály másik oldalán zabot adjon. Amikor érzi a lovas, hogy a ló már készséggel megy az akadály felé, hajtja élénken előre de nem gorombán a combjával, s engedjen a szárákkal, hogy a ló az ugrás alatt a nyakát kinyújtva az egyensúlyát biztosíthassa. Fontos, hogy a lovak az ugrás után zabot kapjanak s a lovas megveresse őket, mert ezzel ugrókedvüket fokozzuk.

Minden lovas 4—5 szőr menjen át az említett akadályokon ügetésben úgy a jobb-, mint a balkézén. Ha a parancsnok kezét változtat, a földön levő rudakat is tegye az ugrás oldala felé az akadálytól 10—15 cm-re.

Mikor ügetésből már mindkét kézen ugrották a lovak az akadályokat, a parancsnok:

„Rövid vágát!”

vezényelhet.

A lovasok egymástól 20—25 lépésre legyenek, hogy minden lovas önállóan ugrathasson, s a lovak ne rohanjanak az előtteseik után.

Ha az őrsnek állandó helye van, ahol a lovardát tartja, úgy a lovarda szélén, a lovardán kívül ássasson a parancsnok egy legalább 6 méter hosszú, 1 méter széles és 30—40 cm mély, lapospartú árkot, hogy ezen a terepen leggyakrabban előforduló akadályon való áthaladást gyakorolhassák a lovak és a lovasok. Vizes árok létesítésére is törekedni kell.

Az árok ugratásánál ugyanúgy járjon el a parancsnok, mind az egyes rúd ugratásánál,

Álljon az árok másik oldalára s előre nyújtott kezéből kínálja a közeledő lónak a zabot. Ha a ló belelépne az árokba és úgy mászna át rajta, nem baj, a lovas veregesse meg s a parancsnok adjon zabot neki. Ezután ügetésből lovagoljanak az ároknak, majd rövid vágatában. Az ugratásnál a lovasok ugyanúgy viselkedjenek, mint a magas akadály ugratásánál.

Az olyan lovakat, melyek lovas alatt nem akarnak ugrani, ami rendszerint a lovas hibája, — mert a lovat elriasztotta az ugrástól; — kézen ugrassuk. A kézen ugratásnak két módozata van. Miután az őrsőn a második módozat szerinti ugratáshoz nincs elég ember vagy futószár, így az őrsőn inkább az első módozat szerint kell a kézen ugratást gyakorolni.

Ehhez lovarda után a lovasok szálljanak lóról, a kengyeleket húzzák fel. Kengyelszíjak végétőlről hátrafelé húzzák át a kengyelek felett és a kengyelszíjak alatt. Ezáltal mintegy megkötik a kengyelszíjat s megakadályozzák, hogy a kengyel lecsúszson. A csikószárazakat vegyék le a ló nyakáról a már ismerteftt módon s vegyék azokat kézbe úgy, mintha a lovat a lovardába vagy lóvizsgához vezetnék elő, de a külső száraz erősebben legyenek állítva, feszítőszárazakon tolják előre a toácsukrot.

Ezután ugyanúgy, mint a lovas alatt, vezessék először lépésben át a lovakat a földre fektetett rudon, majd ügetésben. Amikor a lovak lépésben és ügetésben is nyugodtan haladnak át a rudakon, a parancsnok emeltesse fel a rudakat 15—20 cm-re. Ezt is előbb lépésből, majd ügetésből léptessék át a lovasok. Ezután 30—40 majd 50 cm-re emeltesse

fel a parancsnok a rudat. Miután ezt a magasságot a lovak már rendszerint ugorják, arra kell ügyelni, hogy a lovasok a lovat az ugrás pillanatában — melyet a lóval együtt kell végezniök — a szárákkal meg ne rántsák, ezért az ujjak szétnyitásával engedjenek a szárazon s csak a szárak végét fogják a jobbkézzel. Arra figyeljenek a lovasok, hogy az ugrás után is egy magasságban legyenek a lovak vállával, nehogy a ló őket ugrás után megrúgja. Az árokugratást csak akkor kezdjük meg, amikor a lovak a magas akadályt nyugodtan ugorják. Ezt is először lépésből, majd ügetésből gyakoroltassa a parancsnok.

A második módozat szerinti kézen ugratás abban különbözik az első módozattól, hogy ott a lovas nem ugrik együtt a lóval, hanem a lovat az akadály előtt elengedi s az egyedül ugrik. Ezért ezt csak akkor lehet gyakorolni, ha kellő számú ember vagy futószár van, amellyel az akadály után a lovat 10—15 m-re körülhatárolt területen meg tudjuk újra fogni.

A csikószárazakat a 2-ik módozat szerinti ugratásnál a ló nyakáról előre húzzuk, a jobb szárat megrövidítjük s a száraz végét a toroksíj alatt, a homloksíj és tarkósíj között átdugva újra áthúzzuk a toroksíj és a bal pofasíjak alatt; az így képzett hurkon keresztül kössünk csomót úgy, hogy a száraz vége hátrafelé nézzen s a balszár annyira lógjon le, hogy a lovas a lovat annál fogva vezethesse.

A lovas lépésben induljon el a lóval, majd az akadály előtt 6—8 lépésre menjen át ügetésbe, és közvetlenül az akadály előtt kinyújtott kézzel veze-

tett lovát engedje el. A lovaknak nyugodtan, heveskedés nélkül kell nekik menniök az akadálnak. A második módozat szerinti ugratásnál az ugratást 30—40 cm-es akadállyon kezdjük s 60—80 cm-ig fokozhatjuk.

TARTALOM.

	OLDAL
A lovdatartás célja és ideje	3
Előforduló ülés hibák	4
A lovarda idejének beosztása	4
A „tartás” meghatározása	5
A lovardai gyakorlatok beosztása	6
A lovarda beosztása legyverfogások és ugratás gyakorlása előtt	8
Mászatás gyakorlása	8
A lovarda talaja	9
Lóraülésnél előforduló hibák	10
Kilovaglás a lovardához	10
Belovaglás a lovardába	11
Lovak bevezetése a lovardába	11
„Fordutat balra, Állj!”	12
„Lóra!”	12
Elindulás lóháton lépésben, egyszerű fordulat végrehajtása	13
Könnnyű ügetés	14
Osztály lovaglás követelményei	15
Ülés váltás	15
„Átlóváltás”	15
Átmenet ügetésből lépésbe	17
„Pihenj” végrehajtása	17
„Beosztás”	18
Egyenkint lovaglásra, vezényszó	18
Nagykör alakítása	18

	OLDAL
„Állj” végrehajtása	19
Szárra állítás lépésben és állóhelyben	20
Szár ellen menő ló szárra állítása	20
„Körben váltás”	21
Átmenet lépésből ügetésbe	22
Felsőtest elmaradásának következménye és javítása	22
Ülés ellenőrzése a körön kívül	22
Szár mögé menő ló szárra lovaglása	23
Rövid ügetésbe való átmenet	23
Egyszerre lovaglás a nagykörrel	24
„Fordulat jobbra (balra)	25
Érzés szerinti lovaglás egyenként lovaglásnál	27
„Középből”	27
Egymással szembe lovaglásnál felő lovakkal való eljárás	29
„Féllovarda”	29
„Átváltás”	30
A nagykörön való lovaglás előnye	33
Oldaljárások, hajlítások célja eredménye	33
Hajlítás végrehajtása	34
„Vállat ki”	35
„Belső kéz” magyarázata	35
„Egyenest az oldaljárás után	37
Oldaljárástól vonakodó lóval való eljárás	37
Ügetés beiktatása az oldaljárások után	37
„Vállat be” a nagykörön	38
„Vállat be” a fal mellett	39
„Hátra arc”	40
„Jobbra (balra) át”	41
„Farat be” a nagykörön	42
„Farat be” a fal mellett	43

	OLDAL
„Kiskör”	45
Hibák a „kiskör” lovaglásánál	46
Belsőszárra merev ló szárra állítása	47
„Hátra lép”	48
Nehézségek leküzdése a „hátra lép” végrehajtásánál	49
„Röviden hátra arc”	50
Ügetésben való megindulás	51
„Féloldalzás középből”	51
Hibák a féloldalzásnál	54
Féloldalzás egyenként	54
„Oldalzás jobbra (balra)	55
Oldalzással ellenkező lovakkal eljárás	57
Megállítás oldalzás után	57
„Rövid vágát” rövid ügetésből	58
Hamisan vágatózó ló felvétele	59
Keresztező lóval való eljárás	59
Beugratás lépésből	60
Fordulatok rövid vágásban	62
Ütemfokozás rövid vágából	63
Átmenet rövid vágából ügetésbe	64
Sebes ügetés gyakorlása	65
Előzés sebes ügetésben	66
Osztály alakítás és osztályban lovaglás	67
„Sorba” osztályból	68
„Sorba” egyenként lovaglás után	69
Kilovaglás a sorból	70
Osztály alakítás sorból	72
Egykézzel való vezetés	72
Átnyergelés fegyverfogások előtt	73
„Kerabélyt a nyakba” gyakorlása	73
Kardforgatások	73

Kardvágások	74
„Lovardából”	76
Kengyelcsatolás ugratás előtt	76
Ugró ülés gyakorlása	76
Rudak földre fektetése	78
Ellenkező lovakkal való eljárás	79
Bakkok alkalmazása	79
30—40 cm akadályon való áthatolás	80
50—60 cm akadályon való áthatolás	81
Visszatartó lovakkal való eljárás	82
Összetett akadályok ugratása	83
Kitörők felállítása	86
Akadályoktól félő lovakkal való eljárás	87
Árok ugratás	87
Kézen ugratás a 1. módozat szerint	88
Kézen ugratás a 2. módozat szerint	89

1971